O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

2000 йил 10 март жума

Сотувда эркин нархда

№ 48 (2345)

САЛОМАТЛИК ЙЎЛИДА ҲАМКОРЛИК

Давлат шошилинч тиббий ёрдам маркази Бухоро филиалида дори-дармонга бўлган эҳтиёжни тўлароқ қондириш имконияти юзага келди. Бу ерга Германиянинг учта фирмасидан 20 турдаги қарийб ярим миллион сўмлик дори-дармон келтирилди. Улар давлат кредити асосида харид қилинди. Бунга қадар эса айнан шу мамлакатдан замонавий тиббий ускуналар ҳам олинганди.

Бу тиббий ускуналар Германия Қизил Хоч ташкилоти томонидан хайрия тариқасида ажратилганди. Мазкур ташкилот уч йилдирки, бухоролик шифокорларга беминнат ёрдам кўрсатиб келяпти. Хусусан, яқинда кўрсатилган хайрия кўмаги айни муддао бўлди. Илмий марказ филиалида айни кунларда телеускунали ҳаракатланувчи рентген аппарати ва бошқа ноёб асбоб-ускуна ишлаб турибди.

Илҳом САФАР,
ЎзА мухбири.

ҚЎШМА КОРХОНАЛАР — ТАРАҚҚИЁТИМИЗ ТАЯНЧИ

уни ривожлантириш борасида ҳар бир вилоят, шаҳар ва туман аниқ, пухта ҳаракат дастурига эга бўлиши керак

Хорижлик ишбилармонлар Ўзбекистонни ўзлари учун энг қулай ва ишончли ҳамкор, деб билишмоқда. Шу боис ҳам уларда ўз сармояларини республикамизга кўпроқ жойлаштириш ва биз билан узоқни кўзлаб ҳамкорлик қилиш истаги тобора ортиб бораяпти. Юртимиздаги сиёсий барқарорлик, бой хомашё ресурси, энг қулай инвестицион муҳит бунинг асосий омили бўлмоқда. Бугун мамлакатимизда 80 дан ортиқ хорижий давлатлар билан ҳамкорликда ташкил этилган 3600 дан зиёд қўшма корхоналар мавжуд. Ҳолбуки, Марказий Осиё давлатларининг бирортаси бунчалик кўп қўшма корхонага эга эмас.

Албатта, ҳамкорлик ҳар икки томон учун ҳам қулай, ҳам фойдали бўлиши лозим. Шу нуқтаи назардан қараганда, республикамизда қўшма корхоналар ташкил этилиб, фаолият кўрсата бошлагани шерикларимиз каби биз учун ҳам айни муддао бўлди. Таъбир жоиз бўлса, қўшма корхоналар мамлакатимиз саноати ривожида янги даврни бошлаб берди. Автомобилсозлик, саноат, қурилиш, телекоммуникация каби соҳаларда қисқа вақт ичида оламшумул муваффақиятларга эришдик.

Кейинги йилларда қўшма корхоналарнинг Ўзбекистон иқтисодиётини юксалтиришга қўшаётган ҳиссаси сезиларли даражада ортмоқда. Масалан, 1994 йилда республикамизда ишлаб чиқарилаётган ялпи маҳсулотнинг бор-йўғи 2,6 фоизи қўшма корхоналар ҳиссасига тўғри келган бўлса, бугунга келиб бу кўрсаткич 13 фоиздан ортиб кетди. Ўзбекистонда ишлаб чиқарилиб, жаҳон бозорига кириб бораётган маҳсулотлар ҳажми шу давр ичида 16 баробарга кўпайди.

Буларнинг ҳаммаси мустақилликка эришган дастлабки кунларимизданоқ республикамиз Президенти хориж сармояларини жалб этиш орқали қишлоқларга саноатни олиб кириш, умуман, саноатни ривожлантиришни мамлакатимизда олиб борилаётган сиёсатнинг устувор йўналишларидан бири қилиб белгилагани нечоғли тўғри эканлигини кўрсатмоқда.

Республика миқёсида бирор анжуман йўққи, қўшма корхоналар ҳақида гапирилмаган бўлсин. Жумладан, Вазирлар Маҳкамаси мажлисидан тортиб, Сирдарё вилоят халқ депутатлари кенгаши сессияси ҳам бундан мустасно бўлмади. Республикамиз Президенти бу борада амалга оширилган ишлар ҳақида гапириб, айрим туман раҳбарларининг бу муҳим масалага эътиборсиз қараётгани, ўзибўларчилик кайфиятидан ҳамон қутула олмаётгани хусусида тўхталди.

Бу ўринда раҳбарга кўп нарса боғлиқ, айниқса, у ҳоким бўлса. Каттами, кичикми корхона ёки ташкилот раҳбари ўз жамоасида меҳнат қилаётган ҳар бир одамнинг турмуш тарзи, яшаш шароити, қандай ҳаёт кечираётгани учун масъул бўлганидек, ҳоким ана шу ҳудудда истиқомат қилаётган барча аҳолининг бугуни, эртаси ва келажаги учун масъулдир. Шу боис ҳам, Юртбошимиз уларга **«жойлардаги менинг вакилларим»**, дея катта ишонч билан қарайдилар. Айрим ҳокимларнинг ана шу ишончни оқлаш, унинг уддасидан чиқиш учун сидқидилдан, астойдил жон куйдирмаётгани ғоят ачинарлидир. Эртага улар ўзларидан қандай ном қолдиради, оддий халқ уларни қайси фазилатлари ва яхши ишлари учун эслашади, қадрлашади? Бу ҳақда, айниқса, шаҳар ва туман ҳокимлари дўппини олиб қўйиб, жиддий ўйлаб кўришлари лозим.

Республикамизда халқ дарди, ташвиши билан ёниб яшаётган раҳбарлар оз эмас. Газетанинг Наманган вилояти бўйича мухбири вазифасида ишлаб юрган кезларимда Косонсой тумани ҳокими билан кўп суҳбатлашганман. Журналист сифатида мен, тиришқоқ, изланувчан, тиниб-тинчимас бу ҳоким яна қандай ўй-ташвишлар билан юргани, яна қандай янгиликлар қилмоқчи эканлиги билан қизиқардим. Бир куни суҳбатдошларимиздан бири ҳокимга қарата, «Бир неча қўшма корхона очаман деб елиб-югургандан кўра, ўз кучингиз билан, битта бўлса ҳам, мустақил корхона қурсангиз бўлмайдими, шериклик ош, барибир шериклик-да», дея сўз қотди.

— Хорижлик сармоядорлар билан ҳамкорликда ташкил қилган қўшма корхоналардаги валютага олиб келинган замонавий дастгоҳларни шерикларимиз ўзлари билан қайтариб олиб кетмайди, — деди шунда у. — Буларнинг ҳаммаси халқимизнинг мулки, бойлиги бўлиб шу ерда қолади. Айни пайтда, қўшма корхоналарни қанча кўп ишга туширсак, шунча кўп маҳаллий ёшларимиз доимий иш билан таъминланади. Бизга шуниси муҳим.

Яқинда яна Косонсойда бўлдим. Орадан икки йил ўтар-ўтмас туман маркази таниб бўлмас даражада ўзгариб кетибди. Текис, равон йўллар, уларнинг ҳар икки четида дид билан безатилган йўлакчалар, бошқа жойлардан тубдан фарқ қиладиган, шарқона услубда ишланган тунги ёритгич чироқлар, теварак-атрофнинг шинам ва озодалиги кишининг ҳавасини келтиради. Хуллас, Фарғона водийсининг энг шимолида, тоғ ёнбағрида жойлашган мўъжазгина шаҳарча бугун ўзгача бир файз, тароват кашф этибди.

— Айни пайтда туманимизда саккизта қўшма корхона бор, — дейди ҳоким, Олий Мажлис депутати Убайдулло Маматов. — Улар Латвия, Қозоғистон, Италия, Туркия ва Россия мамлакатлари ишбилармонлари балан ҳамкорликда ташкил этилган бўлиб, асосан аҳоли гавжум жой — туман марказида жойлашган. Айрим хорижий шериклар билан қўшма корхоналар учун янги бинолар қурдик, айримларига эса бўш турган биноларимизни бердик. Уларни қуриш ва таъмирлаш жараёнида теварак-атрофни ободонлаштириш эътиборимизда бўлди. Шу йўл билан ҳам муҳташам бинолар қурдик, ҳам шаҳримиз мана шундай обод ва кўркам бўлди.

Тумандаги мавжуд қўшма корхоналарнинг фаолият тури ва йўналиши ҳам ўзига хослиги билан ажралиб туради. Диққатга сазовор томони, улар турли соҳаларга ихтисослашган бўлиб, асосан маҳаллий хомашёлардан тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Масалан, туркиялик ишбилармонлар билан ҳамкорликда бунёд этилган «Касми-Дери» қўшма корхонаси маҳаллий чорва моллари терисидан чарм куртка, пальто ҳамда чарм маҳсулотлари тайёрлашга, Латвия билан ҳамкорликдаги «Кура-аппаратура» қўшма корхонаси эса қишлоқ хўжалик техникаларининг ноёб эҳтиёт қисмларини шу ернинг ўзида ишлаб чиқаришга ихтисослашган. Хуллас, уларнинг ҳаммаси туман ижтимоий-иқтисодий ҳаёти, саноати, қишлоқ хўжалиги ривожи учун муҳим аҳамиятга эга.

Туркиялик шериклар билан биргаликда бунёд этилиб, ўтган йили фойдаланишга топширилган «Косонсой-Текмен» қўшма корхонаси тумандаги энг кенжа корхоналардан бири. Лекин у ишлаб чиқариш қувватининг юқорилиги ва фаолият тури бўйича нафақат Наманган вилоятида, балки Ўрта Осиёда ягона. 76 миллион АҚШ доллари сарфланиб, Франция, Германия, Италия, Белгия, Польшадан келтирилган энг замонавий дастгоҳлар ўрнатилган мазкур корхона бир йилда 300 тонна қўй жунини қайта ишлаш имкониятига эга.

Бу ерда ўтган йилнинг ўзида қарийб 1,9 миллиард сўмлик костюм-шим, пальто, шунингдек, иссиқ чойшаб, гилам каби жундан тўқиладиган газламалар ишлаб чиқарилди. Айни пайтда корхонада бир ярим минг нафарга яқин маҳаллий аҳоли икки сменада меҳнат қилмоқда. Шу кунларда корхона қувватини янада ошириш, бу ерда ярим тайёр газламалар эмас, балки тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун ҳаракатлар бошлаб юборилди.

Ана шу мақсадда янги ва мукаммал дастгоҳлар олиб келишга киришилди. Демак, яқин йиллар ичида қўшма корхона фаолияти янада кенгаяди. Бу эса ўз навбатида, яна қўшимча минг нафар маҳаллий аҳолини доимий иш билан таъминлаш имконини беради.

70 йил давомида фақат биргина Шойи тўқиш фабрикасига эга бўлган Косонсой бугун саноати гуркираб ривожланган масканга айланди. Энг чекка туманга саноатнинг бу қадар тез кириб келишини бундан саккиз-тўққиз йил муқаддам тасаввур қилиш ҳам қийин эди. Буни қарангки, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай ана шу қарашлар, тасаввурлар тубдан ўзгариб кетди. Бугун косонсойлик оқсоқоллар «Истиқлол туфайли шундай мўъжизалар рўй берди, шу кунларга етказганига шукур», дея шинам чойхоналарда ўтириб бир-бирларига гурунг беришяпти. Кеча далада кетмон чопиб юрган йигит-қизлар бугун энг замонавий дастгоҳларни моҳирлик билан бошқармоқда. Ўзбекистон ёшлари меҳнат қобилияти, салоҳияти, ақл-заковати Япония ёки Америка каби энг ривожланган мамлакатлардаги ишчиларникидан ортиқ бўлса ортиқки, асло кам эмаслигини амалда намоён этишаяпти.

Республикамиз Президенти Сирдарё вилоят халқ депутатлари кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида қўшма корхоналар ташкил этиш, уни иқтисодиётимиз тараққиётида тутган ўрни тўғрисида яна бир бор тўхталди. Юртбошимиз таъкидлаганларидек, қўшма корхоналар ўзимизда мавжуд хомашёларни қайта ишлаб, ички ва ташқи бозорда харидоргир бўлган маҳсулот ишлаб чиқариши ва бу билан мамлакат иқтисодиётини юксалтиришда салмоқли ўрин тутиши лозим. Афсуски, Сирдарёдаги мавжуд қўшма корхоналарнинг аксарияти бу талабга тўла жавоб бермайди. Боз устига, ўн бешдан ортиқ қўшма корхоналарнинг фаолияти турли сабабларга кўра тўхтаб қолган. Шунингдек, Юртбошимиз бир гапни яна такрорладилар: **«агар қайси туманга хорижий инвестициялар жалб этилмаса, замонавий, харидоргир маҳсулот чиқарадиган қўшма корхоналар тузилмаса, бундай туманнинг келажаги йўқ».**

Бу гапни республикамиздаги ҳар бир туман ҳокими ёдда тутмоғи, бу борада аниқ, пухта ҳаракат дастурига эга бўлмоғи ва ана шу йўлда изланиши, ташаббус кўрсатиши лозим. Акс ҳолда, туманга раҳбарлик қилишга уларнинг маънавий ҳақи йўқлигини яна бир бор эслатиб қўйишга тўғри келади.

Абдуҳошим МАДАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХАЛҚИМИЗГА БУНЁДКОРЛИК РУҲИ ЁР

Бир муддат ўтиб юртимизга яна ташриф буюрган киши, албатта, бир гапни таъкидлайди: яна қурилиш, яна бунёдкорлик. Ҳақиқатан ҳам, ўзбек халқининг бунёдкорлигини бугун бутун дунё тан олмоқда.

Ўзимиз ҳам. Балки мана шуниси – ўзимизнинг тан олаётганимиз муҳимроқдир. Зеро, бу халқимиз онгида яратувчилик руҳининг қайта тикланаётганидан, ана шундай туйғу билан яшай бошлаганимиздан, эртанги кунга ишончимиздан далолатдир. Ўтган саккиз ярим йиллик эркин тараққиётимизнинг қайси бир соҳасини олмайлик, энг аввало кўзга ташланадигани айнан бунёдкорлик, яратувчилик ишлари бўлади. Ушбу тарихий тадбирларга бош-қош бўлаётган, халқимизни бутун дунёга бунёдкор сифатида танитаётган ҳам, миллатни ўзининг куч-қудратига ишонтираётган ҳам Юртбошимиз Ислом Каримов эканини барчамиз яхши биламиз. Бирон бир йил йўққи, хоҳ мамлакатимиз пойтахти, хоҳ вилоятларда бўлсин, бунёдкорлик тадбирлари давом этмаётган бўлса.

Маълумки, 1999 йилда Президентимиз ташаббуси билан 2000 йилда буюк мутафаккирлар Абу Мансур Мотурудийнинг 1130 йиллиги, Бурхониддин Марғинонийнинг 910 йиллиги, 2001 йилда эса Термиз шаҳрининг 2500 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида Вазирлар Маҳкамаси қарорлар қабул қилган эди. 8 март куни давлатимиз раҳбари мазкур тадбирлар доирасида амалга ошириладиган қурилиш-таъмирлаш ишларининг лойиҳалари билан танишди. Ушбу лойиҳаларнинг мазмун-моҳияти, мафкураси нуқтаи назаридан ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди.

Жумладан, Абу Мансур Мотурудий хотирасига бағишланган мажмуани табаррук ватандошимизнинг хоки ётган жойда эмас, бутунлай бошқа ерда бунёд этишни мўлжаллаган меъморлар режасига ўзгартириш киритишни таклиф этди. Президентимиз, жумладан, улуғ алломанинг мақбараси айнан унинг руҳи поки қўним топган жойда барпо этилиши кераклигини, тарихий ҳақиқатга зид иш тутиш адолат мезонига тўғри келмаслигини алоҳида уқтириб ўтди. Бурхониддин Марғиноний таваллудини нишонлаш билан боғлиқ Марғилон, Риштон шаҳарларида барпо этилиши мўлжалланган ишларнинг лойиҳаси билан танишиш чоғида Юртбошимиз амалга ошириладиган қурилиш, ободончилик тадбирлари мўлжалдаги мақсад ва вазифаларнинг маъно-моҳиятини бузмаслиги, ота-боболаримиздан қолган қадриятлар, удумларга зид бўлмаслиги кераклигига алоҳида эътиборни қаратди. Жумладан, Марғилон шаҳар марказий боғида — кўнгилочар масканда Бурхониддин Марғиноний хотирасига бағишланадиган ёдгорликни ҳамда мотамсаро она ҳайкалини ўрнатиш ҳам меъморий, ҳам маънавий нуқтаи назардан тўғри келмаслигини таъкидлади. Шунингдек, Термиз шаҳрининг 2500 йиллиги муносабати билан Сурхондарё марказида барпо этиладиган иншоотлар хусусида ҳам фикрлар билдириб, Сурхон воҳасида мавжуд археологик обидаларни авайлаш, улардан топилган асори атиқаларни бир неча минг йиллик тарихий-маданий тараққиётимиз намунаси сифатида келажак авлод учун сақлаш мақсадида Термиз шаҳрида алоҳида музей барпо этиш борасида кўрсатма берди.

Лойиҳалар билан танишиш чоғида Президент шаҳарсозлик, меъморлик маданияти, қонунлари, талабларига ҳам диққатни жалб қилди. Жумладан, Навоий вилояти марказининг келгусида шаҳарсозлик нуқтаи назаридан ривожланиши ҳамда бу ерда Алишер Навоий ҳайкалини барпо этиш ҳақида ўз таклифини айтди.

Шунингдек, давлатимиз раҳбари яқинлашиб келаётган умумхалқ байрами – Наврўзи оламни нишонлаш билан боғлиқ тайёргарлик ишлари билан ҳам танишди ва байрамнинг асосий тантаналари ўтказиладиган Ўзбекистон Миллий боғидаги янги саҳна майдони қурилишини кўздан кечирди. Президентимиз қурилаётган ушбу янги маскан Навоий боғи билан уйғунлашиб, унинг кўркига кўрк қўшиши, боғ атрофидаги бинолар яққол кўриниб туриши лозимлигини таъкидлади. Томошабинлар учун мўлжалланган ўриндиқлар ҳар томонлама қулай бўлиши зарур. Юртбошимиз Наврўз байрами томошалари дастури билан ҳам қизиқиб, унда халқимиз миллий қадриятлари, анъаналари билан боғлиқ саҳна кўринишларига, дорбозлар чиқишлари, халқ оғзаки ижодига, замонавий эстрада қўшиқларига кенг ўрин бериш кераклигини алоҳида қайд этди. Халқимиз бу байрамни ҳар йили интиқлик билан кутади. Шу боис, бу байрам дастури ҳар бир томошабинда ўзига хос қувончли таассурот қолдирсин, деди Президентимиз.

Маҳмуд ТЕМУРОВ.
(ЎзА).

Дунёда одам боласига ўз қучоғини кенг очган, бошпана берган, нон-тузини дариғ тутмаган азиз гўша – Ватанни чин дилдан севиб ардоқлашдан ортиқ бахт бўлмаса керак. Шунданми, ҳали ҳаётнинг паст-баландини, аччиқ-чучугини тўла англаб улгурмаган жажжи болажонлар ҳам мурғак қалблари билан ўзларига кўрсатилаётган меҳр-оқибатни дилдан ҳис қилади. Тошкент вилоятининг Ангрен шаҳрида истиқомат қилаётган беш ёшли қизалоқ Ҳадича давлатимиз раҳбари Ислом Каримовга мурожаат қилиб, ўзбекистонлик ёш авлод кўнглидаги ана шундай бахтиёрлик ҳис-туйғуларини баён қилиб берган бўлса, не ажаб.

ҚИЗАЛОҚ ОРЗУСИГА ЕТДИ

Ўткир зеҳнли жажжи Ҳадича билан сўзлашсангиз, Ўзбекистон жуда ёқиб қолгани, болаларни бу ерда ҳамма суйиб-эркалаши, айниқса, боғчадаги қизиқарли машғулотлар ҳақида жуда бийрон гапиради. Буларнинг барча-барчасини Президентнинг болаларни чин дилдан яхши кўришидан деб билади.

Унинг доғистонлик бўлган оиласи бундан уч йил муқаддам тақдир тақозоси билан юртимизда истиқомат қила бошлади. Айни пайтда оила бошлиғи қўмиқ Магаман Магамедов давлат ҳуқуқ инспектори, рафиқаси авар Адиля Жемал болалар педиатри сифатида фаолият кўрсатмоқда. Оиланинг катта фарзанди Диляра ўрта мактабга, Ҳадича эса болалар боғчасига қатнайди. Юртимиздаги барқарорлик, ўзаро ҳамжиҳатлик, энг асосийси, ёш авлодга катта эътибор бу оилада серқуёш Ўзбекистонга, унинг аҳил одамларига меҳр уйғотди. Ҳадичанинг Президент Ислом Каримовнинг суратини хонамнинг деворига осиб қўймоқчиман, деб орзу қилгани ҳам шундан.

Бироқ катталар Ҳадичанинг фотосурат борасидаги илтимосини ҳадеганда уддалай олишмади. Қизалоқнинг қистови билан онаси Ислом Каримовга хат ёзди. Мактуб эътиборсиз қолмади. Тошкент вилояти ва Ангрен шаҳар ҳокимлигидан бир гуруҳ вакиллар 8 март – баҳор байрами арафасида мазкур хонадонга ташриф буюришди. Вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари Х.Асатов Ҳадича ва унинг оила аъзоларига Президент Ислом Каримовнинг жавоб мактуби ва совғаларини топширди. Қизалоққа Президент дастхати битилган портрет ҳам тақдим этилди.

Н. ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

Сени согиндик, Наврўз!

Тараддуд.

Тоҳиржон Ҳамроқулов олган сурат.

ЁШЛАР ҚУВНАЙДИГАН КУН

"Ҳалқобод" хўжалигининг ерлари Термиз туманидаги энг серҳосил ерлар. Маданият уйидан тортиб спорт майдончаларигача ҳамиша гавжум. Бу хўжалик раҳбарларию деҳқонларининг бир ёқадан бош чиқариб ишлаётганидан.

— Наврўз, айниқса, ёшларимиз қувнайдиган кун бўлади, — дейди хўжалик раиси Бахтиёр Қурбонов. — Бизда ҳозир ўнга яқин спорт тўгараги ишлаб турибди: футбол, волейбол, ўзбекча кураш, енгил атлетика, шахмат...

Қишлоғимиз ёшлари командаларга бўлиниб Наврўз мусобақаларига тайёрланмоқдалар. Байрам кунлари улар ўзаро куч синашадилар. Ғолибларга эсдалик совғалари берилади.

Хўжалик мамлакатимизнинг энг жанубида жойлашган. Ўша куни далага макка ва чигит экадиган сеялкалар олиб чиқилади. Эл-халққа сумалак улашилади. Одамлар Наврўздан бир йилга татигулик таассурот оладилар.

Ўз мухбиримиз.

Фармонни ўқиб

ИҚТИСОДИЁТГА ХИЁНАТ

маънавий тубанлик оқибатида рўй беради

Фараз қилинг, уйингизда рўзғор учун зарур буюмлар секин-аста ғойиб бўла бошлади. Дастлаб йўқотишнинг ўрнини тўлдириш ҳақида ўйлайсиз. Кун ўтган сайин хонадонда зимдан ўғирлик рўй бераётганини фаҳмлайсиз.

Эҳтиёт чораларини кўрасиз. Ҳушёрликни оширгандан кейин маълум бўладики, ўғри бегона эмас, ўз хонадонингизда яшайди. Аниқроғи, бели оғримай топилган пул ҳисобига таралла-бедод қилиб юришга ўрганган фарзандингиз йиллар мобайнида тўпланган буюмларингизни бир бошидан пуллаётган бўлиб чиқади. Ўша лаҳзада қанчалик жаҳлингиз чиқади? Гапиришга сўз тополмай қолсангиз керак.

Мамлакат Президентининг рангли металл парчалари ва чиқиндиларининг четга ноқонуний олиб чиқиб кетилишига қарши қаратилган Фармони билан танишганда юқоридаги ҳолат кўз олдимда гавдаланди. Ўзбекистон эришаётган ютуқлардан ҳамма хурсанд бўлиб, мамлакат қудратини юксалтириш ишига ҳисса қўшган ҳар бир фуқаро кўнгли тоғдай кўтарилаётган пайтда ўз ичимиздан нафсини ўйлаган хиёнаткор шахс бойлигимизни четга пуллаш билан шуғулланиши учун одам боласининг ахлоқи қанчалик тубан бўлиши мумкин?

Президентимизнинг бу Фармони нима сабабдан юртимизда маънавият масалаларига алоҳида эътибор берилаётганлигини яна бир бор эслатгандай бўлди. Тўғри-да, маънавияти юксак одам — комил инсон шу ишни қиладими? Ўз Ватанини азиз билган, табаррук заминимиздаги бойликларни кўпайтириш ҳақида эзгу ниятларни дилига жойлаган одам ҳеч қачон виждонига қарши бормайди.

Қаранг, алоқа симларини ўғирлаган кимсанинг кўзига битта нарса — жарақ-жарақ пуллар кўринади. Хўш, бу қилмиши оқибатида қанчадан-қанча одамлар бамисоли қўли кесилгандай ҳолатга тушишини билмайди дейсизми? Билади, лекин нафс қурғур шундайки, дунёга ўт кетса ҳам, унинг кабоби пишса, бас. Ким кафолат беради, бугун металлни сотган одам эртага ўз ота-онасини, фарзандларини сотиб юбормаслигига? Ундай маънан тубан одам бу кетишда Ватанни сотмайди, деб айта оласизми? Аслида у Ватанни сотиб бўлди, ахир юртимиздаги жамики бойликлар, шу жумладан металл парчалари ҳам Ватанимиз тимсолику?!

Аёллар байрамини нишонлаган кунимиз ойнаи жаҳоннинг «Ахборот» дастури юзларида табассум чарақлаган оналаримизни, дилбар қизлару меҳрибон опа-сингилларимизни кўрсатди. Шахсан мен зукко, доно, ҳаёли, иқтидорли қизларимиз — Зулфия номидаги Давлат мукофоти совриндорларининг ёқимтой чеҳраларини кўриб кўнглимда бир олам ғурур пайдо бўлди. Ундан кейинги тасвирларда ҳам аёлларимиз юз-кўзларидаги мамнунлик ифодалари ҳар бир томошабин кўнглига кўчди. Лекин ўша куни «Ахборот» хижолат ва маъюсликдан юзлари шувит бўлган бошқа бир аёлни ҳам кўрсатди. Бу лаҳзалар байрам манзаралари асносида эмас, балки кўрсатувнинг криминал мавзусида намойиш этилди. Самарқанд шаҳридаги «Кассандра» фирмаси директори Солия Одилова 14,5 тонна металлни ноқонуний олиб чиқиб кетмоқчи бўлган ҳолатда намоён бўлди.

Қизиқ, бу аёлнинг нимасига етмаётган экан? У ҳам бошқалар қатори ўз фарзандлари, ёру биродарларидан байрам табригини қабул қилиши мумкин эди-ку?! Фақат бунинг учун ҳар кимнинг виждони эл-юрти олдида ҳам, Яратган олдида ҳам беғубор, соф бўлиши керак. Ахир халқ мулкига нисбатан гуноҳнинг уволи тутмай қолмайди. Эҳтимол, бу бир-бирига тескари манзара бошқаларга ҳам сабоқ бўлар? Бордию сабоқ бўлмаса, нафс бандаларини нафақат ҳуқуқ-тартибот соқчилари, эзгу ниятли ватандошларимиз ҳам тартибга чақиришлари керак. Зеро, Президентимиз Фармони барчамизни шунга даъват этади.

Шуҳрат ЖАББОРОВ.

Манфаатли ва тенг ҳамкорлик

ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИ ОШСИН ДЕБ...

Навоий вилояти ташқи иқтисодий алоқалар бошқармаси бошлиғи Назира АБДУЛЛАЕВА ҳикоя қилади

— Мамлакатимиз саноат ишлаб чиқаришида Навоий вилоятининг алоҳида ўрни бор. Республикамиз Президенти Ислом Каримов 1995 йилнинг июн ойида Учқудуқдаги янги олтин саралаш заводини ишга туширишга бағишланган йиғилишда **"Навоий саноат минтақаси — буюк келажак қураётган Ўзбекистоннинг умиди"**, дея эътироф этган эдилар. Бу юксак баҳо қалбимизга ғурур ва ифтихор бахш этиши билан бирга зиммамизга катта масъулият ҳам юклайди. Шу туфайли барча соҳада астойдил меҳнат қилиниб, сезиларли натижаларга эришилаяпти. Ўтган йили вилоятда саноат ишлаб чиқариши ҳажми 1998 йилга нисбатан 18 фоиз ўсганлиги фикримизнинг далилидир.

Қизилқумнинг ер ости бойликларини ўзлаштириш ва уларни мамлакатимиз манфаатларига бўйсундириш мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ давлат аҳамиятига молик муҳим стратегик вазифа қилиб қўйилган эди. Ҳукуматимиз бу жараённи тезлаштириш мақсадида хорижий компаниялар ва фирмаларни ўзаро ҳамкорликка чорлади. Натижада италиялик ишбилармонлар ёрдамида "Зариспарк" деб номланган дастлабки қўшма корхона ташкил этилди. У қисқа фурсат ичида тилла буюмлар ишлаб чиқариш бўйича дунёда етакчи ўринларга чиқиб олди. Замонавий асбоб-ускуналар ёрдамида сайқал топаётган нафис тилла тақинчоқлар ҳар қандай кишини лол қолдириши тайин. Ҳозир бу ерда етмиш тўрт турдаги заргарлик буюмлари тайёрланмоқда. Йиллик мол айланиши ҳажми 25 миллиард сўмга етганлиги корхонанинг катта иқтисодий салоҳиятидан далолат беради.

АҚШнинг "Ньюмонт Гольд" корпорацияси, Буюк Британиянинг "Гольд Лонро", Швециянинг "Сведала", Франциянинг "Лурги", Италиянинг "Педрини", Германиянинг "Мёллерс" фирмалари вакиллари ва Украина, Испания, Япония, Панама, Ҳиндистон каби давлатларнинг ишбилармонлари вилоятимизда бўлиб, ер ости ва ер усти бойликларини ўзлаштириш учун ўзаро манфаатли аҳдномалар тузишга истак билдирдилар. Бу саъй-ҳаракатларнинг ижобати ўлароқ, 1999 йилнинг охирига келиб, вилоятда 34 та қўшма корхона рўйхатга олинди. Улар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳажми 25 миллиард сўмликдан ошди ёки 1998 йилга нисбатан 170 фоиз ўсишга эришилди. Экспорт ҳажми 134,2 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бу кўзда тутилганидан анча зиёдроқдир. "Зарафшон-Ньюмонт" Ўзбекистон — Америка, "Қизилқумцемент" Ўзбекистон — Испания, "Электркимёзаводи" Ўзбекистон — Панама қўшма корхоналари, айниқса, вилоятимизнинг экспорт салоҳиятини оширишга салмоқли ҳисса қўшаяпти. Ер ости бойликларини ўзлаштиришга йўналтирилган "Амантайтай-Гольдфилдз" қўшма корхонаси ҳадемай фойдаланишга топширилади. Айни пайтда минерал ўғитларни қадоқлаш, мармарга сайқал беришга ихтисослашган қўшма корхоналар бунёд этиш бўйича хорижлик сармоядорлар билан музокаралар олиб борилмоқда. Шу тариқа, вилоят иқтисодиётига яна қўшимча равишда 40 миллион АҚШ доллари миқдоридаги чет эл инвестициясини киритиш имконияти туғилади.

Маълумки, вилоятимиз мамлакатда ишлаб чиқарилаётган цементнинг 40 фоизидан ортиғини беради. Бундан бир йил аввал цементни қадоқлаб сотишга ихтисослашган Ўзбекистон — Қозоғистон қўшма корхонаси ишга туширилган эди. Манфаатли ҳамкорлик ўз самарасини бермоқда. Буни корхонада ишлаб чиқариш ҳажми кенгайиб, маҳсулот сифати яхшиланаётганидан ҳам билиш мумкин.

Шу билан бирга, мазкур корхона Навоий шаҳри ва тумани, Навбаҳор, Конимех, Хатирчи туманларида ҳам кичик корхоналар ташкил этди. Натижада 320 та янги иш ўрни яратилди. Корхона ҳудудида мармар плиталар сайқалланадиган цех ҳам фаолият кўрсатмоқда. Четга чиқариладиган ана шу маҳсулот ҳисобидан вилоят иқтисодиётига йилига 1,5 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ келиб тушаяпти.

"Ўздунробита" қўшма корхонасининг Навоий бўлими ҳам ўз фаолиятини бошлаганига унча кўп вақт бўлгани йўқ. Бўлим ўтган даврда мижозларга 62 миллион сўмлик хизмат кўрсатди. Навоий машинасозлик заводи Украина билан ҳамкорликда ўт ўчириш техникалари ишлаб чиқариш, Навоий кон-металлургия комбинати эса Россия Федерацияси билан биргаликда "Ортомедфармсервиз" қўшма корхоналарини ташкил этди. Мазкур қўшма корхоналар мамлакатимиз халқ хўжалигининг бу маҳсулотларга бўлган эҳтиёжларини қондириб, ўз маҳсулотларини чет элларга ҳам жўнатмоқдалар. Уларнинг буюртма портфеллари Марказий Осиё давлатларидан тушган талабномалар билан тўла. Демак, иш мароми бузилмайди, вилоят иқтисодиётини мустаҳкамлаш учун қўшимча имкониятлар вужудга келади. Биз учун энг муҳими — шу.

«Халқ сўзи» мухбири П. ЖУМАЕВ ёзиб олди.

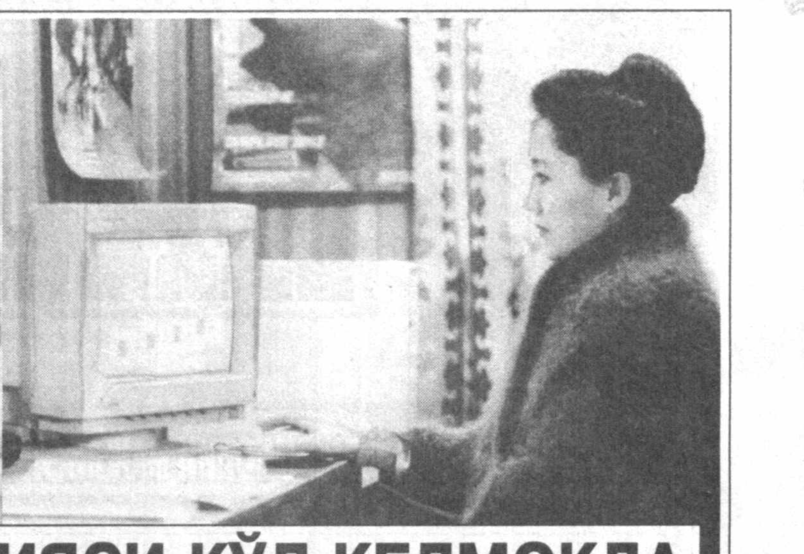

ИСРОИЛ ТЕХНОЛОГИЯСИ ҚЎЛ КЕЛМОҚДА

«Қорақалпоқтеплица» бирлашмасига Исроилнинг «НЕТАФИМ интернешнл» фирмаси технологияси ўрнатилди. Ишлар юришиб кетди. Мазкур замонавий технология иссиқхонадаги барча жараёнларни бемалол бажаради. Таъкидлаш керакки, бу ердаги барча ишлар компьютер ёрдамида амалга оширилади. Масалан, помидор, бодринг каби сабзавотлар компьютер ёрдамида суғорилади ва парваришланади.

— Янги технология бизга жуда қўл келди. Ҳозир ҳар гектардан 36 тоннадан витаминли сабзавот маҳсулотлари олишга эришяпмиз, — дейди бирлашма директори Турсунбой Танирбергенов.

Бир сўз билан айтганда, ушбу иссиқхона фаолияти бугунги талабларга моманд бўлиб, қорақалпоқ халқига йил — ўн икки ой сабзавот маҳсулотлари етказиб бериш имконияти яратилди.

СУРАТЛАРДА: «Қорақалпоқтеплица»нинг умумий кўриниши; Айпара Мендалиева компьютер воситасида ўғитларни тақсимламоқда.

Омонбой МУРОТОВ (ЎзА) олган суратлар.

Сирдарё янгиликлари

АСОСИЙ МАҲСУЛОТ – ЕВРОПАГА

Гулистон пахта тозалаш заводи сўнгги беш ойда 4 минг тоннадан зиёд толани экспортга жўнатди. Пахта толасининг анъанавий йирик истеъмолчилари бўлган Ғарбий Европа мамлакатлари мутахассислари маҳсулот сифатига юқори баҳо беришмоқда. Яна шуниям таъкидлаш зарурки, заводда тайёрланган умумий толанинг деярли 85-90 фоизи экспорт қилинаётир.

ЯНГИ ДОРИ-ДАРМОНЛАР

Гулистондаги «Ўзфармлеъиво» ўзбек-чехия қўшма корхонаси ишлаб чиқариш қувватларини тобора ошириб бормоқда. Ўтган йили 18 турдаги янги дори-дармонлар ишлаб чиқарилди. Улар орасида ҳозир эҳтиёж катта бўлган малҳам — фунгицидилин, тана ривожига таъсир этувчи восита — денсалитазон, кенг қўлланиладиган антибиотик — капсуладаги ампициллин кабилар бор.

Маҳсулотнинг анча қисми хорижга экспорт қилинмоқда. Эндиликда ишлаб чиқаришнинг иккинчи навбатини ҳам барпо этиш ва келгусида юздан зиёд турдаги дори-дармонлар тайёрлаш режалаштирилмоқда.

АРЧАЗОРЛАР КЕНГАЯДИ

Сирдарё вилоятида мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтказиш қизғин бормоқда. Ҳозиргача Сирдарё туманидаги «Қолгансир», Меҳнатобод туманидаги «Туркистон», Мирзаобод туманидаги Сирдарё ўрмон хўжаликлари, Ховос туманидаги Бобур номли ўрмончилик бўлимида терак, жийда, қайрағоч, эман дарахти кўчатларини ўтказиш тугалланиб.

Бу йил вилоят ўрмончилари биринчи марта ўзлари етиштирган арча кўчатларини ҳам экишмоқда. Уруғидан экиб ундирилган арчалар Мирзачўл шароитида яхши ривожланаяпти. Ҳозиргача ўрмон хўжаликлари беш минг тупдан зиёд арча кўчатини экишга тайёрлашди.

А. ХОНИМҚУЛОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

МЕРИДИАН

Хисао КОМАЦУ:

«АДОЛАТ ТАНТАНА ҚИЛГАНИДАН БЕҲАД МАМНУНМАН»

Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонига мувофиқ жадид маърифатпарварлари асос солган Тошкент давлат университетига «Ўзбекистон миллий университети» мақоми берилди. Шу муносабат билан «Жаҳон» ахборот агентлигининг Токиодаги мухбири таниқли япон олими, Токио университети профессори Хисао КОМАЦУ билан мулоқотда бўлди.

— Жаноб Комацу, Сизни «жадид маърифатпарварлари» ҳаракатини тадқиқ этувчи олим сифатида яхши билишади. Мазкур ҳаракатга қизиқишингизга нима сабаб бўлган?

— Аввалламбор, бир муҳим жиҳатни қайд этишни истардим. Жадидлар ва уларнинг Марказий Осиёдаги, шу жумладан, Ўзбекистондаги ҳаракатига қизиқиш кўпгина мамлакатларда азалдан бери мавжуд. Хусусан, 1991 йили Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг мамлакатингизда жадид зиёлилари ҳақида очиқ-эркин гапириш имкони пайдо бўлди. Менинг бу ҳаракатга қизиқишим аввалламбор ўз замонасининг маърифатпарвар зиёлилари жаҳон тарихида муносиб ўринни эгаллашлари лозим, деган истак ва интилишга асосланган.

Маҳмудхўжа Беҳбудий, Абдурауф Фитрат, Мунавварқори Абдурашидхонов, Абдулла Авлоний, Саидаҳмад Сиддиқий ва бошқа қатор маърифатпарварлар, шубҳасиз, ўз халқининг фозил кишилари бўлишган. Улар жамият тараққиётининг янги йўлларини излашга, замонавий илмфанни ўрганиш учун мустаҳкам замин яратишга интилганлар. «Жадидлар» ҳаракати миллий ўзликнинг шаклланишига, халқнинг чуқурроқ билим олиш истагига туртки берди.

— Сизнинг фикрингизча, нима учун жадидлар ҳаракати совет тузуми даврида салбий баҳоланди?

— Фикримча, диктатура ҳокимияти жадидлар тимсолида ўзи учун жиддий рақибни кўрди. Зотан, жадид маърифатпарварлари замонавий илмфан ва жамиятни ўрганишга асосланган тараққиётнинг муқобил, илғор йўналишини қарама-қарши қўйишган ва унда маорифга, миллий кадрларни тайёрлашга кўпроқ урғу берилган эди. Жадидларнинг жамият тараққиёти тўғрисидаги қарашлари ҳақиқий миллий, маданий ва тарихий қадриятларга асосланган. Большевиклар эса ўзлари ўйлаб топган маориф услуби ва жамият тараққиёти назариясидан ўзгача услуб ё назария мавжуд бўлишига йўл қўйишни асло истамас эдилар. Ўйлашимча, аввало шу боис, жадидлар ва уларнинг барча ғоялари ноқонуний деб эълон қилинган.

Бугунги кунда бу таълимот долзарб аҳамиятга эга. Зеро, Ўзбекистон мустақилликка эришгач, миллий кадрлар тайёрлаш масаласи кўндаланг бўлиб турибди ва мамлакатингиз раҳбарияти ўз саъй-ҳаракатларини маориф тизимини ислоҳ қилишга, ўқув жараёнини энг замонавий даражага олиб чиқишга интилаётганлиги жуда муҳим ҳолдир.

— Ўзингиз ҳақингизда сўзлаб берсангиз.

— Мен 70-йилларда Токио университетининг Шарқ тарихи бўлимини тамомлаганман. Айнан ўша даврда «жадидчилик» ҳаракатини ўзим учун кашф этдим. У пайтлар жадидлар ҳақида тўлиқ маълумот олишнинг имкони йўқ эди. Мен Анқара университетида кўпгина манбаларни топишга муваффақ бўлдим. Ушбу манбаларни ўрганар эканман, XIX аср охири — XX аср бошларида Туркистон зиёлилари томонидан яратилган улкан бебаҳо дунёни кашф этиб, қалбан ларзага келдим. Ўз халқига замонавий ва маърифатли жамиятда яшаши учун ёрдам бериш истаги жадид зиёлилари ҳаётининг асосий мазмуни бўлган.

Тўпланган маълумотлар менга «Фитрат. Унинг ҳаёти ва даври» китобини чиқаришга имкон берди. Унда мен «халқ душмани» деган ёрлиқ тақалган буюк маърифатпарвар тўғрисидаги асл ҳақиқатни ёритишга ҳаракат қилганман.

— Ўзбек олимлари билан қай йўсинда ҳамкорлик қилмоқдасиз?

— Ўзбекистонда кўплаб дўстларим ва устозларим яшайди. Улар орасида Озод Шарафиддинов, Наим Каримов, Ҳамидулла Болтаев, Ортиқбой Абдуллаев, Бахтиёр Бобожонов, Ҳасан Ўринбоев бор.

1990 йилдан буён Ўзбекистон Фанлар академияси, Тил ва адабиёт институти, «Шарқ юлдузи» журнали ва мамлакатингиздаги бошқа кўпгина илмий ва жамоат ташкилотлари билан фаол ҳамкорликда иш олиб бормоқдаман.

— Яқинда Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонига мувофиқ Тошкент давлат университетига «Ўзбекистон миллий университети» мақоми берилди. Бу ҳақда қандай фикрдасиз?

— Мен бу янгиликни катта мамнуният билан қабул қилдим. Адолат тантана қилгани ва жадид маърифатпарварлари тарихда муносиб ўринни эгаллаганларидан беҳад хурсандман. Бугун Ўзбекистон халқи келажагини ўз қўли билан бунёд этмоқда. Демак, жадид маърифатпарварларининг анъаналари ҳам давом этажак.

Музаффар ЗОҲИДОВ, «Жаҳон» АА мухбири. Токио.

ҲИСОБИНИ БИЛМАГАН ЙЎЛСОЗЛАР

Икки ярим миллион сўм сарфлаб, кенг йўлни торайтирдилар, текис йўлни қабартирдилар

Қумқўрғон тумани автомобиль йўллар бошқармаси кичик жамоа — 75 одам ишлайди. Лекин муаммоларини суриштириб кўрсангиз... Бошқарма 2000 йилнинг 1 январ ҳолатига кўра, ўз ишчи-хизматчиларининг иш ҳақидан 2 миллион 648 минг сўм қарздор. Хўжаликлар, ташкилотлар, корхоналарнинг бошқармадан қарзи эса 28 миллион сўмдан ошиб кетган.

Бошқарма фаолиятининг бошқа қирраларида ҳам номутаносиблик мавжуд. Бошқарма тасарруфига турли хил туркумдаги 198 километр йўл ҳам қарайди. Бу йўлларни вақтида таъмирлашнинг иложини қилолмаяптилар. Чунки техника воситалари кам. Борларининг техник ҳолати ҳаминқадар. Шунинг учун ҳам бошқарма «пул бериш биздан, иш қилиш сиздан» қабилида йўл тутиб, буюртмачиликка ўтиб туради.

1999 йил июн ойида, масалан шундай бўлди: Денов автомобиль йўллар бошқармаси Қумқўрғон бошқармасига қарашли Қумқўрғон-Жарқўрғон автомобиль йўлининг 18-25 километрида 6300 квадрат метр ҳажмдаги йўлга юзаки ишлов бериш ишини зиммасига олди. Пудратчилар таъмирга тушган йўлга қорамой (мазут) чаплаган бўлдилар. Қум, тош сочган бўлдилар. Қумқўрғондаги бошқарма бошлиғи Назар Чориев раҳбарлигидаги буюртмачилар тез суръатлар билан, яшин тезлигида бажарилган бу ишдан ҳаяжонланиб, ишни қўшқўллаб, кўз юмиб қабул қилдилар.

«Кўз юмиб» деганимизнинг боиси шуки, Чориев бу соҳага кеча келган одам эмасди. Йўлга юзаки ишлов бериш йўриғини яхши биларди. Лекин билиб туриб, ўзини билмасликка олди. Қорамойнинг устига майда қум тўкиш ўрнига таъмирловчилар йирик тошли қумни аямай йўлга сочиб чиқишганини кўриб туриб, кўрмасликка олди. Таъмирдан сўнг машиналар қумни чангитди. Тошларни чор тарафга отди. Ва икки ойлар деганда базўр ўзларига йўл очиб олгандай бўлишди.

Хўжасизлик

Ўша таъмирлашдан кейин 7 ой ўтиб, шу йилнинг январ ойи охирларида Қумқўрғон бошқармасига муҳандислик вазифасига тайинланган Рўзибой Искандаров биз айтган йўлнинг юриш қисми энини турли жойдан ўлчаб кўрди. Бир ўлчовда 5 метр 65 сантиметр ва бошқа жойлардаги ўлчовда 5 метр 40 сантиметр чиқарди. Ва лабини тишлади. Чунки учинчи туркумга мансуб бу йўлнинг автомобиллар юриш қисмининг эни 7 метрдан кам бўлмаслиги керак эди-да. Сифатсиз бажарилган давлатнинг 2 миллион 596 минг сўм маблағи совурилган ўша июн ойидаги таъмирлаш бинойидек йўлнинг ўртача олганда 1-1,5 метр торайишига олиб келган эди.

Йўлнинг таъмирланган қисмидан ўтаётиб, йўловчилар ҳозир ҳам бош кийимларини, машина силкинганда тушиб кетмасин дебми, пешоналарига бостириброқ кийиб олишади. Вақтида қорамой «кўпроқ», «текисроқ» сепиб юборилгандан бўлса керакки, асфальтнинг юзида қатқалоқлар ҳосил бўлиб қолган.

Қумқўрғон бошқармаси нафақат буюртмачи сифатида, балки таъмирловчи-ижрочи сифатида ҳам ишга «хол» қўйишга уста кўринади. Бир мисол. Ўтган йилнинг сентябр ойида бошқарманинг 340-йўл бўлими шу автомобиль йўлининг 915 квадрат метр қисмини таъмирлаганди. Таъмирдан чиққандан кейин ўша жой чала супуриб-сидирилган ҳовлидай ивирсиб қолди: йўл чеккасида қорамойга аралашган шағал дуруст текисланмади. Кўп ўтмай, чуқурчалар ҳосил бўлди. Йўлнинг юриш қисми қисқарди.

Ўша участкада йўлнинг чеккасидан 2,5-3 куб сув оқиб ўтадиган арикча бор. Арик билан йўлнинг оралиғида йўлак йўқ. Ҳатто устунчалар ҳам йўқ. Ташаббус кўрсатайин, ўз ишимни қойиллатайин, юрган одамнинг баҳри-дили очилсин дегувчи йўлсоз йўқ, раҳбар йўқ.

Шунга ўхшаш камчиликлар Жарқўрғон тумани автомобиль йўллар бошқармасида ҳам кузатилди. Бу ерда ҳам йўл жамғармасига ундирилмаган маблағ 24 миллион сўмдан кўпроқ. Кредиторлик қарзлари, солиқ қарзлари ботмон-ботмон. Ҳар учта техника воситасидан биттаси носоз. «Техникаларга, эҳтиёт қисм учун вилоят бошқармасидан 500 минг сўм пул сўраганмиз. Лекин ололмаяпмиз», — дейди бошқарма бошлиғи Абдуғаффор Нормўминов.

Бойсун-Кофрун-Қумқўрғон йўли ва Сурхондарёдаги бошқа йўллар шамолда тўлқин отган сув сатҳини эслатади. Йўловчилар бу тўлқинларни «гармошка» деб атайдилар. Айримлар бўлса, ярим ҳазилу ярим чин мазмунида бу тўлқинларни вилоят автомобиль йўллар бошқармаси бошлиғи Тоҳир Жўраев номига боғлаб, Тоҳиржоннинг гармошкалари, дейишади. Лекин жаноб Жўраев, гармонни қўлга олгандан сўнг, уни эплаб чала билмоқ жоизлигини хаёлига ҳам келтирмайди, гап-сўзларга пинагини ҳам бузмайди.

Олимжон УСАНОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

Таълим муаммолари

КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ – ФИДОЙИЛИК ИШИ

Мамлакатимизда Кадрлар тайёрлаш миллий дастури қабул қилингандан буён икки ярим йилдан кўпроқ вақт ўтди. Ўз-ўзидан савол туғилади: хўш, шу вақт мобайнида миллий дастурни амалга оширишда мамлакатимизда қандай ижобий ишлар амалга оширилди? Қандай муваффақиятларга эришдик? Олдимизда яна қандай муаммолар турибди?

Шубҳасиз, ўтган икки йил мобайнида бу соҳада катта ҳажмдаги ишлар, халқаро алоқалар йўлга қўйилди, таълимнинг моддий-техника базаси шакллантирилди. Замон талабларига мос ҳолда педагогларнинг юртимизнинг марказий олий ўқув юртларида малакаларини ошириш ташкил этилмоқда. Уларнинг вакиллари ривожланган хорижий мамлакатларнинг нуфузли илм марказларига тажриба алмашиш, малакаларини оширишга юборилмоқда. Касб-ҳунар коллежлари, академик лицейларнинг сони йилдан-йилга ортиб бормоқда. Мамлакатимизда ёшларнинг билимга қизиқиши кескин ошмоқда. Бунга сўнгги йилларда ўқув юртлари қабулига тушаётган аризаларнинг сони яққол далилдир. Ўқув юртларида талабаларнинг фанлардан ўзлаштиришини баҳолаш тест синови асосида, компьютерлар орқали ташкил этилаётганлиги ўзининг ижобий самараларини бермоқда. Таълим билан ишлаб чиқариш ташкилотлари ўртасида яқин муносабатлар сезилмоқда. Буларни ишлаб чиқариш ташкилотларининг ўқув юртлари биноларини таъмирлашдаги ҳамжиҳатликларида, ўқув лабораторияларининг ташкил этилишида, бошқа ҳомийлик ёрдамлари кўрсатишларида кузатиш мумкин.

Табиийки, ишлаб чиқариш тизими ўзи учун мутахассислар тайёрлашда таълим тизими билан тенг даражада, балки ундан кўпроқ манфаатдор ва масъулдир. Атрофимизга эътибор берадиган бўлсак, қайси мамлакат иқтисодий, техникавий, маданий ва бошқа жиҳатдан тараққий этган бўлса, бунга улар фақат ўзларининг илмий-амалий ва маданий жиҳатдан юксак салоҳиятли кадрларни тайёрлаш, ватанпарвар фуқароларни шакллантириш орқали эришган. Бу исбот талаб қилмайдиган оддий ҳақиқатдир. Юртбошимиз мамлакатимиз мустақиллигининг дастлабки кунлариданоқ жамиятдаги ана шу муаммога эътибор қаратганлиги бежиз эмас. Кадрларни тайёрлаш миллий дастурининг қабул қилиниши бу жараённинг мантиқий давоми эканлиги ҳам бугунги кунда ҳеч кимга сир эмас. Шу билан бир қаторда, мамлакатимиз Президентининг иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги маърузасида, мамлакатимизда таълим соҳаси устувор соҳа бўлиб қолиши яна бир карра таъкидланди.

Мамлакатимиз келажаги бугун тарбияланаётган, илм олаётган ёшлар қўлида. Буюк келажагимизни фарзандлар, том маънода, бўлажак оқил фуқаролар таъминлайди. Шу сабабли турли лавозимдаги бугунги раҳбарлар бунинг моҳиятини чуқур англаши ва ана шу муқаддас мақсадни амалга оширишга ўзини масъулиятли деб билиши лозим.

Бу ишнинг пойдеворини қуришни ишлаб чиқариш ва таълим соҳасининг самарали ҳамкорлигини йўлга қўйишни тезлаштиришдан бошлаш мақсадга мувофиқдир. Ишлаб чиқариш таълим соҳасига ўзининг таклифлари ва шартларини қўйиши лозим. Ишлаб чиқариш технологиясининг бугунги кундаги аҳволи қандай? Яқин келажакда унинг характерида ва шаклида қандай ўзгаришлар кутилмоқда? Қандай ўзаро ички ва ташқи алоқалар режалаштирилган? Шу нуқтаи назардан ишлаб чиқаришга қандай мутахассис керак? Уларни ўқув юртларида тайёрлашни амалга ошириш учун корхона ва ўқув юрти ўртасида қандай муаммолар бор ва уларни ҳамкорликда қандай ечиш мумкин? Ўқув юртларининг амалий ва лаборатория машғулотлари моддий-техника базаси қандай бўлиши керак? Тайёрланаётган кадрларга қўшимча қандай замонавий билимлар бериш керак? Ана шундай саволлар ишлаб чиқариш корхонаси раҳбарларини ҳар қачонгидан кўпроқ қизиқтириши, ўйлантириши зарур. Шу нуқтаи назардан, бизнинг қатъий ишончимизча, ҳозирги раҳбарларнинг нафақат маънавий, балки қонуний масъулиятини ҳам ошириш вақти етиб келди.

Бугунги раҳбар икки-уч йил ишлаб оилавий шароитимни яхшилаб олай, мендан кейин бир гап бўлар, деб эмас, балки мендан корхона учун қандай фойда бор, мен нимага қодирман, жамият ривожига қандай ҳисса қўша оламан, кадрлар тарбиясига мен қандай ҳисса қўшишим мумкин, деб ўйлаб, сўнг раҳбарлик курсисига ўтириши керак. Масалани бундай қўйишимиз бежизга эмас. Чунки ҳар бир ишлаб чиқариш корхонасининг, ҳар бир ҳудуднинг келажагини ва ривожини ана шу жойдан чиққан кадрлар салоҳияти белгилайди. Шу сабабли, ҳар бир хўжалик раҳбари, қолаверса, ҳар бир ҳоким бу муаммони яхши англаши, тушуниши ва келажак олдида ўзининг маънавий ва қонуний масъулиятини бир дақиқа бўлса ҳам унутмаслиги керак. Акс ҳолда, уларнинг бу лавозимда бир дақиқа ҳам ишлашига маънавий ҳақи йўқ, деб ўйлаймиз.

Худди шу мақсаддан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, халқ хўжалиги тармоқлари учун мутахассис тайёрлаётган олий ўқув юртларида ҳам назарий машғулотлар ҳажмини камайтириб, унинг ўрнига замон талабларига мос ҳолда амалий лаборатория машғулотларини ташкил этиш ва мунтазамлаштириш ўқув-ишлаб чиқариш амалиётларини кўпайтириш ҳам ҳозирги таълим ислоҳотининг муҳим вазифасидир. Юқори курс талабаларига машғулотларни асосан амалий тартибда ва уларнинг фаол иштирокида ўтказишни муҳим, деб ҳисоблаймиз. Ана шунда тайёрланаётган кадрлардан жамият учун манфаат кўпроқ бўлади.

Яна бир муаммо шуки, ҳозир талабалар ўқув юртларида ўқиётган, ўрганаётган технологиялар, ускуналар эскирганлиги туфайли ишлаб чиқаришдагилардан қисман, баъзан бутунлай фарқ қилади. Бунинг натижасида, институтни битирган ёш мутахассиснинг ишлаб чиқаришда қийналиб қолиши кузатилади ва унинг ишга бўлган қизиқишини сўндиради. Талаба бугун аудиторияда куйиб-пишиб ўрганаётган маънавий ва жисмонан эскирган техникани ўқув юртини битиргандан сўнг ишлаб чиқаришда учратмаса, бундан кимга фойда? Сўнгги йилларда мамлакатимизда ишлаб чиқариш барқарорлашиб, жадал суръатлар билан ўсмоқдаки, бу – ишлаб чиқариш билан таълим тизими янада яқинроқ алоқада бўлишини, ўзаро фойдали ҳамкорликда ишлашни тақозо этади.

Биз мамлакатимизда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини муваффақиятли амалга оширишимиз учун ана шундай камчиликлардан мумкин қадар тезроқ халос бўлишга интилишимиз керак. Шунда кўзланган мақсадга етишиш йўлимиз шунча яқин бўлади.

Азамат ХУРРАМОВ, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тингловчиси.

«МИНГ ЙИЛЛИК АССАМБЛЕЯСИ»

БМТ Бош Ассамблеянинг шу йилнинг 5 сентябрида бошланадиган навбатдаги 55-сессиясини «Минг йиллик Ассамблеяси» деб эълон қилди ва уни «Давлат ва ҳукумат бошлиқлари минг йиллик саммити» доирасида чақиришга қарор қилди. Мазкур тадбир халқаро ҳамжамиятнинг фаол мавқеини ишлаб чиқиш ва тасдиқланишига ажойиб имконият яратади ва шубҳасиз, XXI аср муаммоларини ҳал қилишда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мавқеини янада мустаҳкамлаш учун ёрдам беради.

Бугунги БМТ сайёрамизнинг бамисоли кичик модели бўлиб, унда барча муаммолар — сиёсий, ижтимоий ва экологик масалалар мужассамлашган. «Минг йиллик Ассамблеяси»нинг кун тартиби ўтмишда қилинган ишлардан кўра кўпроқ келажакдаги муаммоларни ҳал қилишда халқаро ҳамкорликнинг истиқболли масалалари ва БМТнинг кейинги юз йилликдаги ўрнини кўриб чиқишни мўлжаллаган. БМТ 54 йил давомида дунёда тинчликни қўллаб-қувватлашдан ташқари, жоҳиллик ва адолатсизликка ҳам қарши курашди.

Бизнинг давлатимиз ушбу халқаро ташкилотга 1992 йилда аъзо бўлди ва шу пайтдан бошлаб унинг ишларида фаол иштирок этиб келмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ана шу ташкилот Бош Ассамблеясининг олий минбаридан икки бора Марказий Осиёда жаҳон ҳамжамияти ёрдами билан ҳал қилинадиган энг долзарб масалаларга жаҳон жамоатчилиги диққатини қаратди. Афғонистондаги биродаркушлик уруши, Тожикистондаги можаролар, халқаро терроризмнинг хавфи ортиб бораётганлиги ва мамлакатларимиз ҳудудидан гиёҳванд моддаларнинг транзит йўли сифатида фойдаланишга ҳаракат қилинаётганлиги ҳамда Орол бўйидаги экологик ҳалокат шулар жумласидандир.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бутунжаҳон ҳукумати эмас ва у қонунлар қабул қилмайди. Бироқ у халқаро можароларни тинчитишга ва барчамизга алоқадор масалалар бўйича сиёсатни ишлаб чиқишга ёрдам беришга маблағ ажратиб туради.

Минг йиллик саммити БМТга аъзо давлат бошлиқларига бутун инсоният қаршисида турган муаммоларни ҳал қилишда якдил фикрга келиш учун ажойиб имкон беради.

Б. МАМАЖОНОВ, «Жаҳон» ахборот агентлигининг махсус мухбири. Нью-Йорк.

ДАРАКЛАРДАН БИР ЧИМДИМ

Финляндияда бўлиб ўтган иккинчи босқич президент сайловининг дастлабки натижалари эълон қилинди.

Мамлакат тарихида биринчи бор аёл киши ғалаба қозонди.

* * *

Польшада Европа ва Шимолий Америка мамлакатларининг минтақавий анжумани бошланди. Унда 46 давлатдан 300дан ортиқ вакил иштирок этмоқда.

* * *

Суданнинг юк самолёти Виктория кўлига қулаб тушди. Бу воқеа Танзания шимолидаги Мванза аэропортидан уч километр узоқликда рўй берди.

* * *

Малайзия пойтахти Куала-Лумпур яқинидаги тартиббузарликларда иштирок этганлиги учун 100 нафар индонезиялик ишчи қамоққа олинди.

* * *

Шри-Ланканинг Бибили шаҳрида иккита террорчилик ҳаракати содир этилди. Кўпорувчилар деярли бир вақтнинг ўзида икки автобусни портлатиб юборди. Портлашлар натижасида ўттиздан ортиқ йўловчи жароҳатланди.

* * *

Ўтган ҳафта Конго Демократик Республикасида кўпорувчилик, жангарилик ва сотқинликда айбланган 19 нафар ҳарбий отилди. Кузатувчилар бу ҳол мамлакат армиясида тартиб-интизом ниҳоятда сусайганидан далолат беради, демоқдалар.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди.

Навоий кунда керак

ҲАЗРАТ КАЛОМИ-ЛА БОҚИЙДИР ТИЛИМ

Ўлмас асарлари билан халқимиз ақл-шуурини ёритиб, қалбига бебаҳо маънавий қадриятлар уруғини сочишда давом этаётган буюк бобомиз Алишер Навоий ҳазратларининг навбатдаги таваллуд кунлари янгича руҳда ўтди. Бунга Президентимизнинг Олий Мажлис биринчи сессиясида Алишер Навоийнинг тенгсиз ижодиёти моҳиятини, ибратли фаолияти ва маънавий дунёсини янги талаблар асосида ўрганиш ва ёшлар қалбига сингдириш тўғрисида билдирган фикрлари сабабдир. Зеро, мустақиллик шарофати билан асл миллий қадриятларимизнинг эъзозланиши ва улуғланишини ҳазрат Навоийсиз тасаввур этиш мумкин эмас.

Дарҳақиқат, Навоий ижоди неча асрлардан бери нафақат ўзбек халқининг, балки кўплаб халқларнинг миллионлаб аждодлари руҳиятини комил инсонийлик нафаси билан поклаб, улуғлаб келмоқда. Навоий ўзбек халқининг тарихини ҳам, тилини ҳам, бадиий тафаккури ва маънавий дунёсини ҳам ҳамиша юксакликка кўтарган ва келажакда ҳам буларнинг такомилига абадий пойдевор бўлажак.

Фидокорликнинг ёрқин намунасини кўрсата олган шоир «Навосиз улуснинг навобахши бўл»иш йўлида ҳам шахсий ибрат кўрсатди, ҳам баракали ижод этиб, бадиий юксак достонлар ва қимматли илмий мерос қолдирди. Тилнинг ижтимоий-маърифий аҳамиятини чуқур англаган ҳолда ўз она тили бўлмиш ўзбек тилини юксак поғонага кўтарди, унинг форсий ва арабий тиллардан қолишмайдиган бой имкониятларини турли жанр ва услублардаги бадиий ижод намуналарида, тилшунослик ва адабиётшуносликка оид нодир асарларида кўрсатди.

Аввало, Навоий шоир ва ёзувчи сифатида мислсиз бадиий қимматга молик, «Хазойин-ул маоний», «Хамса» каби назм дурдоналарини она тилида ёзиш орқали ўзбек тилининг қудратини, том маънода юксак бадиий асар тили сифатида бой имкониятга эга эканлигини амалда кўрсатди. Шу жиҳатдан Навоий:

«Турк назмида
чу тортиб мен алам
Айладим ул
мамлакатни яккалам»,

— дер экан, у тамоман ҳақлидир.

Она тилида бадиий ижод этиш йўлида Навоий халқнинг жонли тили ифода воситаларидан моҳирона фойдаланиб, уни ёзма адабий тил даражасида ривожлантирди, ўзбек тилининг бугунги тараққиётига асос бўлган адабий-услубий меъёрларини яратди. Сўзлашув тилига хос иборалар, тасвир воситаларидан санъаткорона фойдаланиб янги сўзлар билан адабий тилни бойитди. Тилимизга давлат тили мақоми берилгандан сўнг кўплаб янги сўзлар ясалди, атамалар кашф этилди. Аммо уларнинг аксарияти халқ тилига, адабий тилимиз табиатига мос келмаганлиги учун ҳанузгача тўлиқ ўзлаштирилганича йўқ. Шу маънода ҳазрат Навоийнинг сўз танлаш ва уни қўллаш борасидаги маҳоратини ўрганиш ижодкорларимизга катта сабоқ бериши, шубҳасиздир.

Ўзбек тилини ижтимоий-сиёсий жиҳатдан ҳимоя қилиш, унинг давлат тили бўлиши учун толмай курашиш Навоийнинг олий мартабали йирик давлат арбоби, улуғ мутафаккир сифатидаги ибратли шахсий ҳаётининг муҳим бир кўринишидир. У ҳукмдор саройида масъулиятли лавозимларда ишлаган даврларида давлат маҳкамаларидаги расмий иш юритишнинг ўзбек тилида ҳам олиб борилишини йўлга қўйди, фармон ва буйруқларнинг халққа тушунарли тилда ёзилишини талаб қилди. Подшоҳ Ҳусайн Бойқаро, унинг ўғилларига, ҳоким ва бекларга ёзган мактубларида она тилини тарғиб этди. Навоийнинг бу борадаги ибратли фаолияти мустақил республикамизда ўзбек тилида иш юритишга кўника олмаётган ва давлат тилини пухта эгаллашда сусткашлик қилаётган раҳбар ходимларнинг маънавий дунёсини бойитиши муқаррардир. Шу ўринда ҳозирги тилимизда иш юритишнинг ифода услуби миллий қадриятларимиз мазмунига бир мунча мос келмаётганига ҳам тўхталиш зарурга ўхшайди. Раҳбарлар улуғ инсонларга ҳурмат-эътибор, бировнинг иззат-нафсига тегмаслик, ширин муомалада бўлиш каби нутқ одобига айланган амалларимиз, одатларимиз ёзма иш қоғозларида ҳам ўз ифодасини топмоғи лозим. Ҳазрат Навоий шоҳлар ва амалдорларга ёзган мактубларида ўз фикр-мулоҳазаларини ҳурмат-эҳтиром билан маслаҳат ва илтимос тарзида билдирган. Чунончи, «турк алфози»да ёзилган номаларида «арзиға йеткурулса», «мазкур бўлса», «йана улким», «керак эрдиким», «илтимос улким», «қуллуқ дуо била арзадошт битилди» жумлаларини қўллайди. Улуғ мутафаккир «Маҳбуб-ул қулуб» асарида «Сўзда ҳар қандай яхшиликнинг имкони бор, шунинг учун ҳам айтадиларки, «нафаснинг жони бор...», — деб бежиз айтмаган.

Буюк адибнинг тилшунос сифатидаги ибратли илмий фаолияти она тилимизнинг ўзига хос гўзаллиги ва бойлиги, бошқа тиллар орасида тутган ўрни масаласида билдирган фикрларида ҳам яққол кўзга ташланади. Тилнинг бебаҳо миллий мулк эканлигини чуқур англаб етган адиб умрининг охирида «Муҳокамат-ул луғатайн» асарида она тилимизнинг қудратини ҳар томонлама асослаб берди. Ғарб файласуфларидан анча олдин тилнинг ижтимоий моҳияти, тил ва тафаккурнинг ўзаро боғлиқлиги, мазмун ва шакл бирлиги масалаларини далиллар билан ёритди. «Инсонни сўз айлади жудо ҳайвондин. Билким, гуҳари шарифроқ йўқ ондин», — каби мисраларида тилнинг келиб чиқиши ва ижтимоий вазифасини очиб берди. Бугунги тилшунослик фанимизда тил бирликларининг маънавий-мазмуний ва услубий хусусиятлари янги йўналиш сифатида талқин этилар экан, Навоийнинг «маъни адосида алфоз тилга келур ва ул алфоздин маъни фаҳм бўлур» деган қимматли фикрига асосланмай тадқиқотнинг методологик асосини изоҳлаш мумкин эмас. Ушбу асарда Навоий ўзбек тилининг луғат бойлиги ва бошқа лисоний бирликларини услубий мақсадларда ўринли қўллай олиш тўғрисида мукаммал йўл-йўриқлар беради ва ҳатто форс тилида ифодаланиши қийин бўлган юзта феълнинг маъно нозикликларини забардаст тилшунос сифатида кўрсата олади. Она тилимизнинг табиатини барча тил сатҳларида сақлаб қолиш, унинг тенгсиз имкониятларидан тўғри фойдаланиш, гап қурилиши ва услубий қўлланилишидаги меъёрий ҳолатларни таъминлаш масалаларида Навоий таҳлил этган тил ҳодисаларига янгидан мурожаат этиш бугунги фанимизнинг маънавий вазифасидир. Хуллас, она тилимиз равнақи учун толмас курашчи Алишер Навоийнинг илмий-маънавий дунёси бугунги дунёқарашимиз, мафкурамиз ва тилшунослик фани нуқтаи назаридан янгича идрок этилиши миллий қадриятларимизнинг эъзозланиши демакдир.

Абдурозиқ РАФИЕВ,
Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети кафедра мудири.

МАҚСАД — ҚУЛАЙ ШАРОИТ ЯРАТИШ

Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 29 июлдаги 368-сонли қарори билан йўловчиларни ташиш бўйича шаҳарлараро-вилоятлараро ва халқаро йўналишларни жойлаштириш учун очиқ тендерлар ўтказишни ташкил этиш масалалари бўйича Идоралараро комиссия ташкил этилган эди. Мухбиримиз мазкур комиссия раиси, Ўзбекистон Автомобил ва дарё транспорти агентлигининг бошлиғи А.ТАГИРОВ билан бу борада олиб борилаётган ишлар хусусида суҳбатлашди.

– **Абдурашид Болтаевич, Идоралараро комиссия таркибига кимлар кирган ва унинг асосий вазифалари нималардан иборат?**

– Ушбу комиссия Ўзбекистон Автомобиль ва дарё транспорти агентлиги, Адлия, Ички ишлар вазирликлари, Давлат солиқ қўмитаси, "Ўзавтотранс" корпорацияси, Давлат божхона қўмитаси, Молия вазирлиги ҳузуридаги Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш бўйича қўмита ҳамда бошқа манфаатдор идораларнинг раҳбар ходимларидан тузилган.

Комиссия қуйидаги вазифаларни амалга ошириши лозим:

— шаҳарлараро-вилоятлараро йўналишларда йўловчи транспортининг бир меъёрдаги фаолиятини таъминлаш борасидаги ишларни мувофиқлаштириш;

– бу йўналишларни жойлаштириш учун тендерлар ташкил этиш ва ўтказиш;

– йўловчи транспортини ривожлантириш, улар томонидан кўрсатиладиган хизматлар ҳажми ва турини кенгайтириш бўйича тадбирлар мажмуини амалга оширишда қатнашиш;

– йўловчилар ҳуқуқига амал қилинишини таъминлаш.

– **Айтингчи, мана шу тендер қандай мақсадда ташкил этилади? Унинг асосий негизи нималардан иборат?**

– Очиқ тендер ташкил этишнинг мақсади жамоат автотранспортида йўловчиларга сифатли хизмат кўрсатишни таъминлаш, соғлом рақобат шароитларини яратиш ва транспорт хизмати бозорини тартибга солишдан иборат. Мулкчиликнинг турли шаклидаги ташувчилар ўртасида йўналишларни оқилона ва ҳолисона тақсимлаш унинг асосий принципи ҳисобланади.

Ушбу тадбир ғолиби тендер қатнашчилари, матбуот вакиллари иштирокида танланиши мазкур масала нохолис ҳал этилишига асло йўл қўймайди.

Иштирокчилар тендер ҳужжатларида ёзилган ягона талаблар ва йўловчиларни ташиш қоидалари асосида рақобатлашишлари лозим. Унинг баҳолаш мезонлари ва механизми шундай қурилганки, бу усул билан ғолибларни аниқлашда комиссия аъзоларининг субъектив ёндошиши амалга ошмайди.

Энг асосийси, бирмунча қулай шароитлар – автобусларнинг комфортабель русумлари, йўналишларда ишлашда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирларнинг самарали тизими, йўловчиларга хизмат кўрсатишнинг лозим бўлган даражасини таклиф этган ташувчи йўловчиларга хизмат кўрсатиш ҳуқуқини олади.

Йўловчилар ташиш — тендер асосида

– **Кимлар тендерда қатнашиш ҳуқуқига эга?**

– Ўзбекистон Республикаси ҳудудида рўйхатга олинган ва солиқ идоралари ҳисобида турувчи, автомобиль транспортида шаҳарлараро йўловчиларни ташишни амалга ошириш ҳуқуқи учун лицензия олган ҳар қандай хўжалик юритувчи субъект очиқ тендерда қатнашиши мумкин.

– **Уларга қандай асосий талаблар қўйилади?**

– Аввало, ташувчи йўловчиларни манзилларига ғоятда қулай шароитларда етказиб қўйиши ва хизмат кўрсатиш маданияти юқори даражада бўлишини таъминлаши лозим, ҳайдовчи ходимларнинг у ёки бу транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқи учун тегишли рухсатномага, шунингдек, маълум иш стажига эга бўлгани танланади.

Хусусан, 1999 йил августда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси "Йўл ҳаракат хавфсизлиги тўғрисида"ги Қонуннинг 20-моддасига мувофиқ, йўловчилар ташиладиган автомобилларни бошқариш ҳуқуқи йигирма бир ёшга етган шахсларга берилади. Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон Республикасида автобусда ташиш хавфсизлигини таъминлаш бўйича талабларни тасдиқлаш тўғрисида"ги қарорига кўра, халқаро йўналишларга фақат кейинги уч йилда узлуксиз автобус ҳайдовчиси бўлиб ишлаётган шахслар қўйилади. Бундай ҳуқуқни олган ташувчи билан камида бир йил муддатга битим тузилади.

– **Ушбу битимнинг шартлари қандай?**

– Агар ҳайдовчи битим бўйича ишлашнинг барча шартларига амал қилса, муддат чўзилиши мумкин. Битимда ташувчининг ўзига, шунингдек, унинг ҳаракатланувчи таркибига ва ҳайдовчи шахсига қўйиладиган талаблар ёзилади.

Ҳаракатланувчи таркибни шайлашга, унинг техник ҳолатига, йўналишда ишлашнинг белгиланган тартибига амал қилишга муҳим аҳамият берилади.

Йўналишларда ташувчини зарур иш шароити билан таъминлаш, кўча-йўл тармоқларининг ҳолати сабабли йўналишларда ташишни тўхтатиш ёки чеклаш сабабларини бартараф этиш бўйича буюртмачига маълум мажбуриятлар юклатилган. Битимда қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилмаганлиги ёки тегишлича бўлмаган ҳолда бажарилгани учун ҳар иккала томон жавобгарлигининг аниқ чоралари кўзда тутилган.

– **Шаҳарлараро-вилоятлараро автобус йўналишларини жойлаштириш учун тендерларни ўтказиш вақти ҳақида ҳам тўхталсангиз.**

–Ҳозирги пайтда республикада 250 га яқин шаҳарлараро-вилоятлараро автобус йўналишларида йўловчиларга хизмат кўрсатилмоқда. Биз биринчи тендерни 23 мартда ўтказишни режалаштираяпмиз. Унда Тошкент, Сирдарё ва Жиззах вилоятлари орқали ўтадиган бешта йўналиш қўйилади. Идоралараро комиссиянинг шу йил 18 февралдаги мажлисида бу йўналишларга қўйиладиган талаблар, хизмат кўрсатиш учун битим шакли, шунингдек, тендер ғолиби гувоҳномасининг намунаси тасдиқланди.

Қолган йўналишлар бўйича эса жорий йил давомида ва келаси йилнинг биринчи ярмида тендер ўтказилиши мўлжалланган.

Йўловчиларни ташиш ҳуқуқини, мулкчилик ва эгалик қилиш шаклларидан қатъий назар, энг яхши ташувчи олиши лозимлигига эътиборни яна бир марта қаратишни ҳоҳлар эдим.

МАҲСУЛОТЛАР – ХОРИЖГА

Қарши шаҳридаги «Чори С» хусусий фирмаси мева ва сабзавотларни қуритадиган «Сандвик» минитехникасини вилоят кимошди савдосидан 36 миллион сўмга сотиб олди.

— Корхонамизга келтирилган янги асбоб-ускуна бир кунда уч тонна мева ва сабзавотни қуритиш имконига эга, — деди хусусий фирма раҳбари Чори Сафаров. — Айни пайтда хўжаликлар, фермерлар билан хомашё етказиб бериш юзасидан шартномалар тузмоқдамиз. Фирмамизда ишлаб чиқариладиган маҳсулотнинг асосий қисмини экспорт қилиш олдимиздаги муҳим вазифа ҳисобланади.

Шарофат АШУРОВА,
«Туркистон-пресс».

Оқолтин туманидаги Собиржон Сиддиқов номли ширкатлар уюшмаси жамоаси боғ-роғлар ва тераксзорлар барпо этишга алоҳида аҳамият беришмоқда. Бу ишларда тажрибали боғбон Ҳакимжон ота Акрамов барчага намуна бўляпти. Унинг ташаббуси билан шу кунга қадар 6 минг туп мевали ва манзарали кўчатлар ўтқазилди. Айни пайтда боғларга ишлов бериш ва кўчат ўтқазиш ишлари қизғин давом этмоқда.

СУРАТДА: Ҳакимжон ота Акромов уюшма бош ҳосилоти Абдуғаффор Умаров билан.

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Мавзуга қайтиб

АСЛ ИСМИНГ НИМА ЭДИ, КУЛЧАХОН?

Эрта — бир кун кимдир сизга ҳам шунга ўхшаш савол берса, уялиб қолманг!

Кўпинча шунақа бўлади: фикрдан фикр унади. Ўрнида айтилган бир оғиз сўз катта мушоҳадаларга туртки беради.

Келинг, ўз сўзимга ўзим амал қилай, «Халқ сўзи»да эълон қилинган «... Аввал исмингга боқ» сарлавҳали мўъжазгина мақолага диққатингизни тортай.

Муаллифга минг раҳмат, кўпчиликнинг дилидаги гапни айтибди. Ҳужжатларидаги ноқисликларни тузатишга ҳозирга қадар ҳафсаласи етишмаган депутатларимизни ошкора танқид қилибди. «Қизим, сенга айтаман, келиним, сен эшит!» деганларидек, бошқаларни ҳам бу борада ҳушёрликка чорлабди. Барча-барчани исм-шарифларни, атамаларни, жойлар ҳамда ташкилот-идоралар номларини асл ҳолича ёзишга ундабди. Бу масала чин маънода миллий ғуруримизни белгиловчи қадриятларимиздан бири эканлигини алоҳида таъкидлабди.

Табиий, энди ўз-ўзидан ҳақли савол туғилади: хўш, бу янглиғ нуқсон-қусурларнинг туб илдизлари қаерда? Уларни тўғриласа-тузатса бўладими ёки йўқми?

Ҳеч кимга сир эмас, халқимиз салкам бир ярим аср мустамлака шароитида яшади. Оғизда «Шарқ халқларига рўшнолик ва маданият» келтирганлар амалда бизни тарихимиздан, тилимиздан, миллий урф-одатларимиздан, бир сўз билан айтганда, ўзлигимиздан мосуво этиш пайида бўлдилар. Ҳатто, қадимдан қўлланиб келинаётган исмларимиз мусаффолигига ҳам турли йўллар билан тажовуз қилдилар. Бу ҳужум, айниқса, октябр тўнтаришидан кейин янада авж олди. Ўзбекча-мусулмонча исмлар таркибидаги «шоҳ», «бек», «тўра», «эшон», «хўжа», «саид», «мир», «бой», «абди», «қул», «бегим», «ойим», «бону», «отин» сингари олд ва орқа қўшимчалар бамисоли эскилик сарқитига, диний ақидапарастликка йўйилди. Киши шахсини билдирувчи ҳужжатларни тўлдиришда улар кўпинча атай тушириб қолдирилди. Янги туғилган чақалоқларга от қўйишда ҳам баъзан шўровий мафкура асосида иш юритилди. Бу саъй-ҳаракатларнинг оқибати ўлароқ, йўқсиллар даҳоларини улуғловчи, инқилобий ўзгаришларни ифодаловчи, тилимизга ва руҳиятимизга сингишмайдиган янги исмлар пайдо бўлди. Бу ҳам етмагандай, азалий исмларимиздан айримларининг маъно-моҳияти зўрма-зўраки ўзгартирилди. Коммунистик мафкура нуқтаи назаридан батамом тескари талқин этилди. Масалан, ўғил болаларимизга бериладиган «Шокир»ни олайлик. Биласиз, у аслида арабча калом бўлиб, «шукур қилувчи», «яхшиликларни билувчи», «миннатдор инсон» маъноларини англатади. Даҳрийлар эса унга мутлақо бошқача мазмун бериб, ўз наздиларида оламшумул кашфиёт яратдилар.

Қанақасига, дейсизми? Марҳамат, эшитинг!

Заҳматкаш олим Эргаш Умаровни, эҳтимол, танирсиз. Доимо тилимиз ҳақида қайғуриб, шу мақсадда тинимсиз изланиб юради. Бурноғи йил кузда у таҳририятимизга, одатдагидай, шошилинч кириб келди. Салом-аликдан сўнг олдимизга бир варақлик қораламасини қўйди. Ундаги битик «Туркистон» газетининг 1924 йилги 8 сентябр сонида ёритилган «Инқилобий исм» сарлавҳали хабар табдили экан. Ўқиб кўриб, кулишимизни ҳам, йиғлашимизни ҳам билмай қолдик. Гап нимадалигини англамоғингиз учун ўша матнни эътиборингизга ҳавола қиламан:

«Тошкент Эски шаҳар биринчи райком ёшлар уюшмасининг Минор янги шаҳар ячейкаси қайси кундаги мажлисида комсомол аъзоси Саидаҳмад Мавлон ўғлининг боласига от қўйиш масаласини қараб чиқиб, унга Шокир исмини берди. Бу инқилобий сўз-иборалардан қисқартириб олинғон бир исмдир. «Шарқ»дан «Ш», «Озодлик»дан «О», «Карл Либкнехт»дан «К», «Инқилоб»дан «И», «Роза Люксембург»дан «Р» ҳарфлари олиниб, «Шокир» ясалғондир».

Бинобарин, мустамлакачилар шўро ҳукумати ва комфирқа номидан иш юритганлар. Пичоқнинг сопини ўзидан чиқарганлар. Қабиҳ ниятларини амалга ошириш учун вақтни ҳам, меҳнатни ҳам, маблағни ҳам аямаганлар. Қалбларида буюк миллатчилик туйғулари жўшиб-тошган маҳаллар эса ўзбекча-мусулмонча исмларимизни ерга уриш орқали миллатимизни ҳақоратлашдан ҳам тоймаганлар. Далил керакми? Айтаман.

Талабалик йилларим Алишер Навоий номидаги кутубхонага кўп қатнардим. Соатлаб мутолаа қилардим. Шундай кунларнинг бирида қизиқ воқеа рўй берди. Ўқишга роса берилиб кетган эканман, кимдир елкамдан оҳиста турткандай бўлди. Ўгирилиб қарасам, ёнгинамда бир малак турибди. Илкис қаддимни ростладим. У, эсанкирашимни кўриб, ширингина жилмайди.

– Яхши йигит, – деди шу асно кўзларимга сирли боқиб, – чамамда, сиз ҳали анча ўтирадиганга ўхшайсиз. Малол келмаса, мана шу китобга қараб турсангиз. Биров илиб кетмасин. Мен тезгина тушлик қиламану қайтаман.

Қиз розилигимни кутиб ўтирмади. Қўлидагини олдимга қўйди. Сўнгра лабида ўша-ўша ишвакор табассум-ла ташқарига йўл олди. Ноилож жойимга ўтирдим. Китоб муқовасига назар солдим. Номи ажабтовур туюлди: «Клуб служебного собаководства». Ҳайратга тушдим. Авайлаб варақлашга киришдим. У аслида тўплам бўлиб, йигирмага яқин мутахассиснинг тавсияномалари жамланган экан. Биттаси «Итларга қанақа лақаб қўйиш мумкин?», деб номланган экан. Қизиқишим баттар ортди. Эринмай ўқий бошладим. Яширмайман, аввалига муаллифнинг фаҳм-фаросатига қойил қолдим. Негаки, у тилсиз-забонсиз тўрт оёқли дўстларимизга ном беришнинг ҳадисини хўп олган экан. Бунинг учун уларнинг зотига, туғилган жойига қараш, табиат ҳодисаларидан ёки бошқа ҳайвонлар номидан келиб чиқиш лозимлигини обдон тушунтирганди. Лекин зинҳор-базинҳор итларни одамзот исми билан атамасликни, бу инсон шаънига иснод келтиришини уқтирганди. Пировардида, лақаблар рўйхатини келтирганди. Унда эса... хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, муаллиф ўз сўзига ўзи тескари иш тутганди. Лекин, лоақал, иримига бўлса-да, бирорта оврупача исмни тилга олмаганди. Ушбу тўплам, 1979 йили Москвадаги ДОСААФ нашриёти томонидан чоп этилганди.

Ўзимни босолмадим. Бу ишга журъат этганларни ич-ичимдан лаънатладим. Китобни жаҳл аралаш улоқтириб юбордим. У варақлари очилган кўйи бир четга бориб тушди... Турган гап, бу биз учун маълум маънода иснод эди. Шу боис таниқли ёзувчимиз Асқад Мухтор собиқ иттифоқ миқёсидаги газеталардан бирида алоҳида чиқиш қилганди. Ўткир Ҳошимов ҳам ўзбекча-мусулмонча исмларни итига раво кўрганларга нисбатан фикр билдирганди. Бироқ аксариятимиз у вақтлар бунақа камситиш ва ҳақоратларга қарши исён кўтаролмасдик. Ким эътироз билдирса, миллатчи деган тавқи лаънат орттириши ҳеч гап эмасди. Қолаверса, исм-шарифларимизни ҳар доим русча оҳангда, худди масхаралагандай бузиб айтсалар-да, индамасдик. Муҳаммадни Мухамед, Содиқни Садык, Обидни Абыд, Қобилни Кабул, Орзиқулни Арзикул, Оқилни Акил, Ғаффорни Гаппар тарзида ёзсалар-да, пинак бузмасдик. Давомини суриштирсангиз, бундай ғализликларга ўзимиз ҳам анчайин кўникиб кетгандик. Инчунин, бирортамиз: «Ҳой, биродалар, етти ёт бегоналарнинг исм-шарифларини ҳар доим бузмай айтамиз, ҳарф-ҳарфигача тўғри битамизу, ўзимизникига келганда нимага телба-тескари иш тутамиз? Бу уят ва иснод эмасми?» демасдик. Гўзал-пурмаъно исмларимиз гоҳида одамни бир умр хижолатга солувчи алланечук шаклга келиб қолса ҳам, ташвишга тушмасдик.

Ҳар сафар шу ҳақда ўйласам, 14-15 йилча бурунги бир воқеа бот-бот эсимга тушаверади. Адабиёт газетасида ишлаб юрган кезларим эди. Фарғона водийсига бориб келган ҳамкасбим дабдурустдан мени саволга тутди:

– Сиз Кулчахон деган исмни эшитганмисиз?

– Йўқ, – дедим ростига кўчиб.

– Унда қулоқ солинг. – Ҳамкасбим одатига хилоф равишда негадир чуқур хўрсинди. – Бир қизалоққа ота-онаси яхши ният билан Гулжаҳон деб исм қўйган экан. Қишлоқ кенгашининг саводи ғовлаган котиби гувоҳнома бераётиб «Кулчахон» кўринишида ёзиб юборибди. Ҳозир ўша қиз мактабни битирган – авжи балоғат ёшида. Бироқ, ишонасизми-йўқми, исмини ҳалигача тўғрилатиб олмаган. Бунга ота-онаси ҳам, ўзи ҳам кунт-ҳафсала қилмаган. Шу боис уйда, маҳалла-кўйда Гулжаҳон, қоғозда ва ишхонасида Кулчахон экан. – Ҳамкасбим енгил тин олгач, қўшиб қўйди. – Ажаб, биз нега ўз қадр-қимматимизга бунчалик бепарвомиз...

Булар-ку, майли, ўтмишдаги ғам-ташвишлар. Энди-чи? Ҳарқалай, тилимизга давлат мақоми берилганига ўн бир йил, мустақилликка эришганимизга тўққиз йил тўлаяпти. Турли соҳаларда тубислоҳотлар амалга оширилаяпти. Ҳаётимиз ўзгараяпти, дунёқарашимиз янгича шаклланаяпти. Лекин бир нарсани очиқ тан олайлик: биз расмий ҳужжатларимиздаги аввалги хатолардан тегишли сабоқ-хулоса чиқариб олдикми? Исм-шарифимизни, насл-насабимизни, туғилган ва яшаш жойимизни асл ҳолича бенуқсон, тўғри қайд этишни ўргандикми?

Минг афсус-надоматлар бўлсинким, бу борада баралла мақтана олмаймиз. Айниқса, ўзига хос ранг-безакка, бетакрор шакл-шамойилга эга фуқаролик паспортимизни тўлдиришда ўта лоқайдликка йўл қўяяпмиз. Ҳали-ҳануз Бобоевни Бабаев, Ёқубовни Якубов, Ортиқовни Артыков, Соатовни Сагатов, Ғойибовни Гаипов, Ғозиевни Газиев, Қосимовни Касымов, Қозоқовни Казаков, Тоғаевни Тагаев, Холиқовни Халыков, Холтоевни Халтаев тарзида битишда давом этаяпмиз. Гапимга ишонмасангиз, кичкинагина тадқиқот ўтказинг. Ёру биродарларингизнинг ҳужжатларига назар солинг. Шунда ҳаммасига ўзингиз гувоҳ бўласиз-қўясиз. Бирини ўқиб кулсангиз, бирини ўқиб куясиз. Ҳолбуки, Тил тўғрисидаги қонунда исмларни, оталар исмини, фамилияларни, жойлар номларини ёзишда ўзбек тилининг ифода ва талаффуз қоидаларига қатъий риоя қилиш зарурлиги аниқ белгилаб қўйилган. Шундай бўлгач, нега иккиланаяпмиз?

Ҳамма бало шундаки, бизда ҳамон дадиллик ва ташаббускорлик етишмайди. Бунинг эса ўзига хос сабаблари бор. Биринчидан, янги ҳужжатларни эскисидаги маълумотлар асосида кўр-кўрона тўлдириш анъанага айланиб қолган. Маҳалла қўмиталарида, қишлоқ-овул, қўрғон-шаҳар кенгашларида, фуқаролик ҳолатларини қайд этиш идораларида, паспорт бўлинмаларида ишловчилар бу тартиб-қоидадан четга чиқолмайдилар. Хатолик ва чалкашликларни кўриб-билиб турсалар-да, тузатиб ёзишга ботинолмайдилар. Иккинчидан, уларнинг барчасини бирдек саводхон деб бўлмайди. Баъзилари она тилимиз қонун-қоидаларини яхши билмайдилар. Ҳар бир исмнинг ўзига яраша мазмуни, рамзий ифодаси борлигини, ақалли битта ҳарфи жойига тушмай қолса ҳам, маъно-моҳиятига путур етишини теран тушунмайдилар. Алқисса, энг осон усулни қўллайдилар, олдинги маълумотларни нуқта-вергулигача ўзгартирмай кўчириб қўя қоладилар.

Учинчидан, аксарият ҳамюртларимизда ҳужжатларидаги ғализликларни йўқотишга хоҳиш-иштиёқ сезилмайди. Бердисини айтсак, бу унчалик осон иш ҳам эмас. Масалан, сиз паспортингизни алмаштириш жараёнида қандайдир хатоликни тўғрилатмоқчисиз. Бунинг учун, шубҳасиз, бир неча жойдан қўшимча маълумотнома-ю далолатнома келтиришингиз лозим бўлади. Борингки, елиб-югуриб муддаонгизга эришдингиз ҳам дейлик. Шу билан ташвишингиз тугайдими? Қайда, дейсиз? Энди паспортингиз бўйича ўрта маълумот олганингиз ёки мутахассислигингиз ҳақидаги шаҳодатнома-ю дипломингизни, ҳарбий паттангизни, никоҳ қоғозингизни, уй ва меҳнат дафтарчангизни, хизмат гувоҳномангизни, хуллас, жамики ҳужжатларингизни ўзгартиришингизга тўғри келади. Акс ҳолда, хомтама бўлманг, улар расман тан олинмайди. Бир-бирига мос келмаса, қонуний ҳисобланмайди. Ана шу боис айрим кишилар кўпинча бу ишнинг ортидан қувмайдилар.

Юқорида билдирилган фикр-мулоҳазалардан келиб чиқиб, мен бир таклифни ўртага ташламоқчиман. Расмий ёзувлар битилган қоғозлар бизнинг кимлигимизни, қайси мамлакат фуқароси эканлигимизни, насл-насабимизни, миллатимизни, киндик қонимиз тўкилган гўшамизни, турар-жойимизни, билимимизни, касб-коримизни, лавозим-вазифамизни билдирувчи асосий ҳужжатдир. Таъбир жоиз бўлса, ҳар бир одамнинг шахсини тасдиқловчи, уни ўзгалардан ажратиб турувчи муҳим жиҳатдир. Демакки, улар турли хато-нуқсонлардан холи бўлмоғи, аввалгиларидан фарқли ўлароқ, соф ўзбекона руҳда, тўғри ва мукаммал ёзилмоғи шарт. Бунинг учун ушбу даргоҳлар ходимлари юқоридан махсус кўрсатма берилишини кутиб ўтиришлари жоиз эмас. Энг муҳими, тилимиз хусусиятларини пухта ўзлаштириб олишлари, сўз-жумлаларни, жой номларини, исм-шарифларни тиниш белгиларигача ўрин-ўрнига қўйиб, имловий ва луғавий хатоларсиз ёза билишлари даркор. Шу мақсадда улар алоҳида ўқитилсалар ёки етук тилшунос-мутахассислар, ҳуснихат соҳиблари сирасидан саралансалар, кераклн луғат ва қўлланмалар билан таъминлансалар, сираям зарар қилмасди. Шунингдек, ушбу иш билан машғул идора-ташкилотлар қошида фуқароларга йўл-йўриқлар кўрсатувчи маслаҳатхоналар очилса, расмий ҳужжатларни бенуқсон тўлдириш юзасидан ташвиқот-тарғибот ишлари янада кучайтирилса, нур устига аъло нур бўларди.

Зеро, эзгуликнинг эрта-кечи, савобнинг катта-кичиги бўлмайди. Миллий қадриятларини эъзозлаган халқ завол кўрмайди. Тил моҳиятан ақлнинг меваси – тафаккур маҳсулидир. Сўз эса, бобокалонимиз Юсуф Хос Ҳожиб таъкидлаганларидек, тил кўркидир. Ўз навбатида ёзув кўнгил ила каломнинг қоғоздаги зоҳирий шаклидир. Унга бефарқ одам тилга лоқайдлик қилган бўлади. Бу борада ҳазрат Навоий топиб айтганлар. «Тилга ихтиёрсиз – элга эътиборсиз», деганлар.

Ҳаёт – улкан мактаб, тарих – буюк ибрат! Бас, шундай экан, келинг, расмий ҳужжатларни тўлдириш ва ёзишда ҳушёрлик кўрсатайлик. Ўзимизнинг ҳам, ўзгаларнинг ҳам қадр-қимматини жойига қўяйлик. Тилимизга ва ёзувимизга муҳаббат-ла қарайлик, миллатимизга ва Ватанимизга садоқатли бўлайлик.

Абдунаби ҲАЙДАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЛОЙДАН ЯРАЛГАН МЎЪЖИЗА

Китоб шаҳридаги «Ёшлик» бадиий кулолчилик жамоаси ташкил этилганига йигирма йил тўлди. Даставвал бу ерда ўнга яқин кулолчилик маҳсулотлари тайёрланган бўлса, эндиликда уларнинг тури 45 тадан ошди.

Яқинда жамоа кулоллари хорижлик турист-сайёҳлар учун анъанавий-миллий кулолчилик буюмлари — ҳайкалчалар, ўйинчоқларнинг ўнлаб турларини тайёрлашга киришдилар. Шунингдек, улар март ойидан бошлаб вилоят мактаблари учун бўр тайёрлашни режалаштирганлар.

Жамоа ўтган йилни ярим миллион сўмликдан ортиқ соф фойда билан якунлади. Айни чоғда «Ёшлик» бадиий кулолчилик ҳузурида Украина билан ҳамкорликда маъданли шифобахш сув қадоқлаш қўшма корхонасини ишга туширишга тайёргарлик кўрилмоқда.

СУРАТЛАРДА: ёш кулол Мирзоҳид Суюнов ўзи тайёрлаган маҳсулотлар билан; жамоа сифат бўлими муҳандиси Оля Орипова (ўртада) мусаввирлар Мавлуда Раҳмонова ва Манзура Қурбонова тайёрланган кулолчилик маҳслуотларининг сифатини кўздан кечирмоқда.

Шомурод ШАРОПОВ (ЎзА) олган суратлар.

Тиббиёт

ЭЛ САЛОМАТЛИГИНИ ЎЙЛАБ...

Вирусология институтининг директори, профессор Шабот ХЎЖАЕВ билан суҳбат

— Домла, ўтган йили институт ўзининг 20 йиллигини нишонлади. Бугунги суҳбатимизни институтнинг ташкил этилишига сабаб бўлган омиллардан бошласак.

— Вирусология институти касаллик тарқатувчи вирусларнинг келиб чиқиш сабабларини ўрганади. Биласиз, Собиқ Иттифоқ даврида Ўзбекистон шўроларнинг пахта етиштириб берувчи базаси, тўғрироғи, мустамлакаси эди. Ана шу даврда пахта яккаҳокимлиги авж олдирилди. Рақамлар ортидан қувиб, бу ўлкада яшовчи инсонлар саломатлиги иккинчи даражали масалага айланди. Пахта зараркунандаларига қарши ўта заҳарли химикатлардан фойдаланилди. Ана шуларнинг оқибатида жигар хасталигининг кенг тарқалиш омиллари пайдо бўлди. 80-йилларга келиб Ўзбекистонда сариқ касали билан оғриш Африка мамлакатларидан ҳам ўтиб кетди. Бу жуда катта фожиа эди. Биласиз, бу хасталикка чалинган бемор ўз вақтида даволанмаса, бир умр ногирон бўлиб қолиши мумкин.

60-йиллардан бошлаб, кўпгина мамлакатларда вирусли гепатитлар эпидемия тусини олди. 50-йилларнинг бошида АҚШда, кейинроқ Европада, 60-йилларда собиқ СССР ҳудудида тарқалди. Ўз вақтида эътибор берилмаганлиги боис, Марказий Осиё республикаларида, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон, шу жумладан, Ўзбекистонда авж олиб, айниқса, болалар ўртасида кенг тарқала бошлади. Касалликнинг келиб чиқиш омилларини, тарқалиш хусусиятларини ўрганиш ва хасталикка чалинган кишиларни даволаш борасида илмий изланишлар нақадар зарурлигидан келиб чиқиб, вирусология институтини ташкил этиш бўйича махсус қарор қабул қилинди. Шу қарор асосида биринчи навбатда вирусли гепатитларнинг турларини аниқлаш, диагноз қўйиш услубларини ишлаб чиқиш, эпидемиология жараёнини, яъни тарқалиш қонуниятларини ўрганиш учун махсус лабораториялар ташкил этилди. Ана шу лабораторияларда ишлаш учун юқори малакали мутахассислар тайёрлашга эътибор қаратилди.

Шунинг баробарида институт зиммасига вирусли гепатитлар билан бир қаторда бошқа вирусли касалликларга ҳам эътиборни жалб қилиш, жумладан, арбо вируслар юқумли касалликлари хусусиятларини ўрганиш борасида илмий изланишлар олиб бориш юклатилди. Саҳро ва қир-адирларда яшайдиган жониворлардан то чивинларгача, уларнинг касаллик тарқатиш, тери касалликларига чалинган одамларнинг хасталиқка чалиниш оқибатларини ўрганиш ҳаёт ва давр тақозоси бўлди. Буларнинг моддий ва техник шароитлари ўрганилди. Янги лаборатория услублари ўрганилиб, амалиётга тадбиқ этила бошлади. Уларнинг қўлланиши натижасида вирусли гепатитларнинг 5 дан ортиқ мустақил, бир-бировидан ўз қонуниятлари билан ажралиб турадиган турлари аниқланди.

Ўша даврда вирусли гепатитларнинг турларини аниқлаш катта воқеа бўлди. Фожиа шунда эдики, касалликнинг бир тури билан оғриган бемор, тўғри даволанмаслик ва зарур қоидаларга итоат қилмаганлиги натижасида бошқа бир тури билан оғрийди. Агар хасталикнинг уч тури беморга юқса, бу жигар церрозини келтириб чиқариши аниқланди. Ҳомилали аёлларнинг шу касаллик билан оғриши сабабли улардан туғилган болаларга оила шароитида касаллик юқади. Вируснинг шундай турлари бор эканки, улар бачадонда мавжуд бўлади. Бу медицина тилида туғма гепатит дейилади. Бундай ҳол Ўрта Осиёда кенг учраши исботини топди.

Шунингдек, аниқ олинган илмий натижалар асосида Вирусли гепатитнинг В турининг олдини олишда зарур натижага эришиш учун махсус вакциналар қўлланиши тадбири (1987 йил) кўрила бошланди. Ўзбекистон биринчи бўлиб Белгиядан вакцина келтириш дастурини ишлаб чиқди ва 1989 йилдан бошлаб гепатит В га қарши бир неча юз минг болалар эмланди. Оқибатда юз минглаб эмланган болалар қарийб ўн йил давомида гепатитнинг В туридан сақланиб келмоқдалар.

— Айни пайтда институтда фаолият кўрсатаётган қандай бўлимлар, лабораториялар мавжуд?

— Вируслар турларини ўрганадиган лабораториямиз одамлар ўртасида вирусларнинг тарқалиш қонуниятлари, эпидемиологиясини ўрганади. Жигар ҳужайраларида бўлаётган жараённи ўрганадиган электрон морфологик лабораториямиз мавжуд. Ўта замонавий вирусларга қарши кучга эга бўлган ўсимликлардан олинадиган дори-дармонлар кашф қиладиган интерферон лабораторияси бор.

Ўта оғир, дори-дармонлар кор қилмайдиган даражадаги касалларнинг танасидаги токсинни парчалаб, бутун танани тозалаб, беморларни тузатишда энг кучли таъсир этувчи детоксикация лабораторияси ишлаб турибди.

Клиник жараёнларни, клиник касалликларни даволаш услуби устида иш олиб боришни ўрганишни таъминлайдиган клиник бўлим лабораториямиз беморлар хизматида.

Институтимизда махсус проспект асосида қурилган, 200 га яқин беморга хизмат кўрсатадиган касалхона мавжуд. Бунда 4 фан доктори, 15 фан номзоди, 40 дан ортиқ илмий ходимлар, 250 дан ортиқ шифохона врачлари, ҳамширалар, лаборантлар беморларга хизмат кўрсатади. Институт қошидаги шифохонамизда 200 дан ортиқ беморлар бир вақтда даволанади. Фақат 1999 йилда 3010 дан ортиқ бемор дардига шифо топди.

— Вирусли гепатитнинг тарқалиши олдини олишга доир қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Мустақилликка эришганимиздан кейин вирусли гепатитларнинг олдини олиш бўйича кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Юқорида айтилганидек, бу касалликка қарши мингдан ортиқ бола эмланди.

Арбовируслар билан шуғулланадиган лабораторияда талайгина ишлар амалга оширилди. Гепатитларга қарши вакциналар ишлаб чиқариш режаси илгари сурилди. Агар бу режалар амалга ошса, хасталикнинг олдини олишда катта ишларга йўл очилади.

Сизга бир аччиқ мисолни келтирмоқчиман. Биргина ўрта оғирликдаги гепатит В билан дардга чалинган бемор 25-35 кун даволаниши даврида ўрта ҳисобда 30-40 минг сўмлик дори-дармон сарф бўлади, ундан ташқари, харажатларни инобатга олсангиз ва ниҳоят, бундай касаллик бир неча ойлар давом этиб сурункали турга айланиб қолгудек бўлса, бемор оғир аҳволга тушиб, унинг ҳаётини сақлаб қолишнинг имкони бўлмайди. Шунинг учун ҳам касалликнинг олдини олиш ҳар бир кишининг онгида бўлмоғи айни мақсадга мувофиқдир.

Мана шу масалаларда матбуот бизга ёрдам бериши керак. Чунки турли вирусли касалликларнинг олдини олишда халқимизнинг шахсий гигиенага, санитария қоидаларига риоя қилиши катта аҳамиятга эга.

Асримиз сўнгги йилининг Соғлом авлод йили деб эълон қилинишида жуда катта маъно бор. Бу эзгу ният халқимизнинг турмуш фаровонлигини ошириш ҳақида қайғуриш имконияти. Ана шу имкониятни мамлакатимиздаги ҳар бир фуқаро англаб етишини истар эдим. Халқимизнинг маънавий даражаси юксак бўлса, озодалик уларнинг доимий ҳамроҳи бўлади. Биз шифокорларнинг нима учун ҳаракат қилаётганимизни англаб етишади. «Соғ танда – соғлом ақл». Бу ҳикматда катта маъно мужассам. Насиб бўлса, келажакда истаган пайтда касалликнинг олдини оламиз. Юқумли хасталиклар камаяди. Бунга эса халқимизнинг турмуш даражаси, маънавияти, савиясининг ошиши орқали эришамиз.

Суҳбатни А. ЖЎРАЕВ ёзиб олди.

Маиший хизмат

ГЎЗАЛЛИК ЯРАТУВЧИЛАР

Санобар билан Маҳмуд ўзларида йўқ шод эдилар. Мамнунликлари шундай юз-кўзларидан билиниб турарди. Инсоннинг бахтли онлари кўп бўлади. Айниқса, йигит билан қиз учун ЗАГСдан ўтиб, расмга тушаётган паллалари ҳам ҳаяжонли, ҳам қувончли ҳолдир.

Тўй кунлари бу икки ёшнинг келин-куёвлик либосида бирга тушган расмлари чиқмай қолди. Буни қарангки, орадан йиллар ўтиб уларнинг истагини «Uz Bliss» қўшма корхонаси рўёбга чиқарди.

— Кийимлари худди ўзимизга бичиб тикилгандек-а, — дейди Маҳмуд Санобарга қараб.

Буюртирсангиз шундай чиқмасди, — дейди бунга жавобан Санобар. — Яна мен кийган келинлик либосини айтмайсизми? Худди ўлчаб тиккандай-а. Гўзаллиги-чи. Олган суратларини қаранг, кўзингизни қамаштиради-я.

Шаҳримизда эндигина иш бошлаган «Uz Buss» Ўзбекистон-Жанубий Корея қўшма корхонаси аҳолига маиший хизмат кўрсатишга доим тайёр. Бу салонга келмабсиз, гўзалликни кўрмабсиз. Бу ерда оилавий даврада суратга тушириш, фотоальбомлар, ҳошияли портретлар тайёрлаш билан хизмат кўрсатилади. Видеолавҳага тушириш ишлари ҳам йўлга қўйилган. Башариятнинг ажралмас ва гўзал бир бўлаги бўлган аёлларимиз учун гўзаллик салони ҳам ишлаб турибди.

— Тўй ва маросим либослари, эркакларнинг тим қора костюмлари —буларнинг барчасини зукко мутахассислар томонидан тайёрлашган, — дейди корхона бошлиғи Пак Те Ун.

Маъсуда ЁҚУБОВА.
Тошкент шаҳри.

Соғлом авлод йили

«ЁШЛАР МАРКАЗИ» ЧОРЛАЙДИ

Фарғона Давлат университети қошида ташкил этилган вилоят ёшлар «Билим маркази» ўз фаолиятини бошлаш арафасида

Йигит-қизлар ҳаётига жўшқинлик бахш этадиган мазкур марказ ёшларнинг энг севимли масканларидан бири бўлиб қолиши шубҳасиз. Уни ташкил этишда «АКСЕЛС» фонди, Американинг мамлакатимиздаги элчихонаси ҳомийлик қилди. Айниқса, «АКСЕЛС» директори Эрик Блендер ҳамда «Дунё корпуси» волонтёри Жошуа Махлаудр бу ишда алоҳида жонбозлик кўрсатишди.

– Нафақат талабалар ва ўқувчилар, балки барча хоҳловчилар марказ тадбирларида қатнашишлари мумкин. Бу ерда инглиз тилини ўрганиш билан бирга қизиқарли учрашувлар, баҳслар, кеча ва танловлар ўтказилади, – дейди марказ директори, Фарғона Давлат университети талабаси Моҳира Қурбонова.

Марказда америкалик олимлар, зиёлилар билан суҳбат қуриб, уммон орти мамлакати билан яқиндан танишиш, шунингдек, АҚШдан келтирилган китоблардан, компьютер ускуналари, интернет алоқаси ва бошқа қулайликлардан фойдаланиш мумкин. Инглиз тили билан шуғулланувчилар, Америка ҳаёти ва маданиятига қизиқувчилар, бўш вақтини ҳам унумли, ҳам мазмунли ўтказмоқчи бўлганлар учун марказ эшиклари ҳамиша очиқ.

Н. СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

БОЛАЛАР ТАОМЛАРИ КОРХОНАСИ

Каттақўрғон шаҳрида «Болалар таомлари» холдинг компанияси Американинг «Тексуна Интернэйшл» компанияси билан ҳамкорликда маҳаллий маҳсулотлардан болалар таомлари ишлаб чиқарадиган завод қурилишини бошлаб юборди.

Болалар таомлари юртимизда ўсадиган шафтоли, олма, беҳи, олхўри, сабзи, ошқовоқ, ўрик ва шунга ўхшаш табиий мева ва сабзавотлардан тайёрланади. Шунингдек, маҳсулотни қабул қилиш, уни тозалаш, ювиш, қадоқлаш, барча технологик жараёнларни компьютер бажаради. Завод ишга туширилгач, 120 нафар маҳаллий аҳоли доимий иш ўринлари билан таъминланади.

А. ҚОДИРОВ.

ЁШ БОКСЧИЛАР МУСОБАҚАСИ

Нукусда бокс бўйича 1984-85 йиллари туғилган ўспиринлар орасида Қорақалпоғистон Республикаси биринчилиги бўлиб ўтди. Уч кун давом этган бу мусобақада ўз вазн тоифалари бўйича Нукус шаҳридан Матназаров, Қуламетов, Қўнғирот туманидан Қоражигитов, Қўчқоров, Хўжайли туманидан Қулжанов, Тўрткўл туманидан Дуйсенов, Амударё туманидан Йўлдошевлар ғолиб бўлдилар.

Ғолиблар Қўқон шаҳрида бўлиб ўтадиган Ўзбекистон биринчилигида қатнашадилар.

Довуд АБИБУЛЛАЕВ.
Қорақалпоғистон.
«Туркистон-пресс».

Реклама ва эълонлар
136-09-25

Миллий рақс санъатини ривожлантириш, қобилиятли ёш рақкосалар ижодий имкониятини юзага чиқариш, рақс мактаби ютуқларини жамоатчилик ўртасида кенг тарғиб этиш мақсадида Бухорода вилоят миллий рақс жамоаси ташкил этилди.

БУХОРОДА ЯНГИ РАҚС ЖАМОАСИ

Рақс жамоасига Бухоро санъат билим юрти хореография бўлимини тугатганлар ёхуд мазкур билим юртида таҳсил олаётганлар, шунингдек, 16-20 ёшдаги истеъдодли ҳаваскор ижрочилар қабул қилиниши режалаштирилаяпти. Балетмейстер ва артистларнинг бош мақсади — халқимизнинг асрлар мобайнида шаклланган, авлоддан-авлодга ноёб мерос сифатида ўтиб келаётган Бухоро рақсларини жамлаш, аҳоли, айниқса, ёшлар онгига бу санъат турига чуқур ҳурмат ва ҳавас туйғуларини сингдиришдан иборат.

А.САТТОРОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

Милициянинг тезкор фаолиятидан

300 ДОЛЛАРЛИК ХИЗМАТ

Гиёҳвандлик моддалари билан олди-сотти қилувчилар, ташувчи ва тарқатувчилар тобора пинҳона усуллар билан ўзларининг қинғир ишларини давом эттиришмоқчи бўладилар. Бироқ барча ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар қатори ички ишлар ходимлари ҳам уларнинг бу хилдаги найрангларини аёвсиз фош этишмоқда.

Сурхондарё вилояти Денов тумани ички ишлар бўлими ходимлари томонидан ўтказилган чора тадбирлар натижасида Денов шаҳрида яшовчи Латиф Мамасодиқов бошқарувида бўлган Тошкент вилояти Паркент туманидаги автокорхоналардан бирига қарашли давлат белгиси 11 АЕ 768 бўлган «Камаз» автомашинасига ортилган фуқаро Аҳмад Халилбоевга тегишли 630 яшик текшириб кўрилганида у ерга умумий вазни 4 килограмму 170 грамм бўлган героин моддаси яширилганлиги маълум бўлди. Уларнинг сафарига шу ернинг ўзидаёқ нуқта қўйилиб, ҳозирда тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Маълумки, кейинги пайтда тожикистонлик айрим фуқаролар ўз ҳаётларини хавфу хатарга қўйиб бўлса-да ошқозонига гиёҳванд моддаларини ютиб олиб чегарадан ўтишга уринишмоқда. Наклиёт ички ишлар бошқармаси Бухоро шоҳбекати тармоқ ички ишлар бўлими ходимлари эса ўз тажрибаларига суяниб уларнинг қорнига яширилган гиёҳванд моддаларини ҳам аниқламоқдалар. Кўлоб вилоятида яшовчи Файзали Сафаров ҳам 200 граммдан зиёд героин гиёҳванд моддасини ўтказишда ана шу усулдан фойдаланишга ҳаракат қилган. Шунингдек, ҳисорлик Абдужаббор Солиевнинг ошқозони ювилганида ундан ҳам шунча миқдорда елим халтачаларга ўралган героин гиёҳванд моддаси олинади.

Дастлабки суриштирувлардан маълум бўлишича, улар бу гиёҳванд моддаларни Москва ва Саратов шаҳарларигача етказиб беришса, уларга буюртмачилар 300 АҚШ долларидан хизмат ҳақи беришар экан.

Ҳа, бундай холис хизмат уларга энди бирмунча қимматга тушадиган бўлди. Чунки 300 долларни хаёл қилган кишилар энди озодликдан маҳрум этиладиган бўлишди.

ТОЙЛАНГАН ЖУН ВА ҲУЖЖАТСИЗ МАТОЛАР

Наманган вилояти ички ишлар ходимлари томонидан Наманган шаҳар Гулистон маҳалласида ўтказилган «Тонг» тадбирида айрим фуқароларнинг кўплаб ҳужжатсиз буюмлар, рангли металлар ва бошқа таъқиқланган матоҳларни ноқонуний тарзда сақлашаётгани маълум бўлди.

«Гулистон» кўчасидаги 3-уйда яшовчи Ҳусан Холмирзаевнинг хонадони кўздан кечирилганда, уй ертўласида бутун бошли цех очилганлиги аниқланди. Ноқонуний фаолият кўрсатувчи қувватлар 5 тоннага яқин жунни тойлашга мослашган экан. Албатта, бу тойланган жунлар қўшни республикаларга ўтказиш учун тайёрлаб қўйилган. Бундан ташқари, ушбу хонадонда кўплаб алюмин ва қуйма қўрғошин бўлаклари, эски телевизорлар ҳамда «Москвич» ва «Жигули»лар ҳеч қандай ҳужжатсиз сақланаётган экан.

Ҳозирда ушбу ҳолатлар юзасидан суриштирув ишлари олиб борилмоқда.

Шуҳрат РЎЗИЕВ,
ИИВ матбуот маркази ходими.
Эльдар АНТИПОВ.

«Ўзулгуржибиржасавдо» республика акционерлик уюшмаси раҳбарияти моддий-техника таъминоти тизимининг кекса ходими, «Андижонулгуржибиржасавдо» вилоят компаниясининг собиқ раҳбари **Нодир Абдураҳмонович АББОСОВнинг** вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент Архитектура қурилиш институти раҳбарияти ва жамоат ташкилотлари институт доценти Муҳайё Исмонхўжаевага умр йўлдоши **Абдумажид ЗОКИРХЎЖАЕВнинг** бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент автомобил ва йўллар институти ректорати ва жамоаси бирлашган касаба уюшмаси раиси Абдуқаҳҳор Тўлагановга волидаи муҳтарамаси **Тамарахон ая РОБИЯ қизининг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

«ХАЛҚ СЎЗИ»
«НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
Э. БОЛИЕВ (масъул котиб — «Халқ сўзи»),
М. ЕГОРОВ (масъул котиб — «Народное слово»),
Ш. ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
С. ЗИНИН,
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ,
Ш. РИЗАЕВ,
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
О. ҚАИПБЕРГЕНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:
Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34;
Ҳуқуқ — 136-07-94;
Иқтисодиёт — 136-36-65;
Маънавият ва маърифат — 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар — 136-29-89, 133-07-48;
Фан, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий масалалар — 132-12-08;
Ахборот, спорт ва ҳарбий-ватанпарварлик — 132-11-15;
Халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 196, 27017 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

Газета PENTIUM-II mmx компьютерида терилди ҳамда операторлар С. ЛУКИН ва Ж. ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи котиб — Ю. ҲАМИДОВ.
Навбатчи муҳаррир — И. ХУДОЁРОВ.
Навбатчи — А. ҲАЙДАРОВ.
Мусаҳҳиҳ — А. САТТОРОВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00
топширилди — 21.25
1 2 3 4 5 6